

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Badanie współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

RAPORT Z BADANIA

PROFILAKTYKA INSTYTUCJONALNA

W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM

WYKAZ SKRÓTÓW

- CAS** Centralna Aplikacja Statystyczna – system informatyczny służący jednostkom organizacyjnym pomocy społecznej do przekazywania m.in. sprawozdań resortowych
- CAWI** Metoda zbierania informacji w ilościowych badaniach, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej – wspomagany komputerowo wywiad (ang. Computer-Assisted Web Interview)
- EFS** Europejski Fundusz Społeczny
- FGI, FOCUS** Zogniskowany wywiad grupowy – dyskusja prowadzona przez moderatora na podstawie scenariusza dyskusji (ang. Focus Group Interview)
- GUS** Główny Urząd Statystyczny
- MPiPS-03** Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń z systemu pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej
- N** Liczba uczestników badania ankietowego
- OIS** Obserwatorium Integracji Społecznej
- OPS, GOPS** Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- MOPR, CPR** Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, Centrum Pomocy Rodzinie (nazwa własna niektórych ośrodków pomocy)
- PCPR** Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
- MCPS** Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej
- ROPS** Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
- WUP** Wojewódzki Urząd Pracy
- IRSS** Instytut Rozwoju Służb Społecznych w Warszawie
- CRZL** Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich w Warszawie
- JPS** Jednostki Pomocy Społecznej

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	5
2. Założenia metodologiczne	8
3. Analiza Danych zastanych	10
3.1. Wskaźnik pomocy z powodu ubóstwa	10
3.2. Wskaźnik pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	10
3.3. Wskaźnik pomocy z powodu przemocy w rodzinie	10
3.4. Wskaźnik pomocy z powodu bezdomności	10
3.5. Wskaźnik pomocy z powodu bezrobocia	10
3.6. Wskaźnik asystentura rodzin	10
3.7. Wskaźnik upowszechniania metody asysty rodziny	11
3.8. Wskaźnik obciążenia placówek wsparcia dziennego	11
3.9. Wskaźniki dostępnych zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia	11
3.10. Wskaźniki indywidualnych programów pomocy	11
3.11. Wskaźnik skrajnego ubóstwa	11
4. Analiza wyników badania	12
4.1. Przeciwdziałanie ubóstwu	12
4.2. Długotrwałe bezrobocie	16
4.3. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	20
4.4. Przemoc w rodzinie	24
4.5. Bezdomność	28
5. Wnioski	33
6. Załączniki	34
6.1. Lista wskaźników	34
6.2. Kwestionariusz ankiety	35
7. Bibliografia	41
8. Spis tabel i wykresów	42
8.1. Tabele	42
8.2. Wykresy	42

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Badanie współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

1. WPROWADZENIE

Z inicjatywy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej zrealizowane zostało badanie regionalne pn. „Profilaktyka instytucjonalna”. Badanie jest jednym z czterech badań ogólnopolskich realizowanych przez Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej w ramach projektu systemowego „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach działania 1.2 „Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej”, Priorytet I „Zatrudnienie i integracja społeczna” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Zmieniająca się sytuacja społeczno-gospodarcza oraz ewolucja potrzeb społecznych przyczynia się do stawiania przed systemem pomocy społecznej nowych wyzwań oraz powoduje konieczność wprowadzenia takich rozwiązań systemowych, które będą zmniejszać liczbę osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym¹.

Pomoc społeczna zajmuje ważne miejsce w systemie zabezpieczenia społecznego. Jej rola ciągle wzrasta, gdyż zakres podmiotowy i przedmiotowy udzielanych świadczeń ulega systematycznemu rozszerzaniu. Coraz więcej osób i rodzin korzysta bowiem ze wsparcia w ramach tego systemu, a katalog spraw regulowanych przez przepisy prawa pomocy społecznej jest obszerny.

Bardzo istotnym zadaniem w ramach pomocy społecznej jest zapobieganie powstawaniu marginalizacji osób i rodzin, a więc profilaktyka, która należy do najtrudniejszych zadań pomocy społecznej, bowiem wymaga większego profesjonalizmu pracowników socjalnych oraz współdziałania instytucji pomocy społecznej z innymi podmiotami (np. szkołą, policją).

Profilaktyka jest jednym ze sposobów reagowania na różnego rodzaju zjawiska społeczne, które powszechnie postrzegane są jako szkodliwe i niepożądane. Zbigniew B. Gaś definiuje profilaktykę jako „proces wspomagania jednostki w radzeniu sobie z trudnościami zagrażającymi prawidłowemu rozwojowi i zdrowemu życiu, ograniczenie i likwidowanie czynników, które zaburzają rozwój i dezorganizują zdrowy styl życia oraz inicjowanie i wzbogacanie czynników sprzyjających rozwojowi zdrowemu życiu”².

Ze względu na rodzaj intencjonalnie podejmowanych działań mających na celu przeciwdziałanie dewiacjom S. Górski wyodrębnia cztery główne odmiany profilaktyki patologii społecznej:

- Profilaktykę eliminująco-uprzedzającą, która wiąże się z możliwie najwcześniejszym wykrywaniem i usuwaniem biologicznych, psychicznych i społecznych czynników zwiększających ryzyko wykołejnienia jednostki. Stosowanie takich działań wyraża się w blokowaniu patogennych czynników lub zwiększaniu odporności jednostki na wpływ wymienionych czynników.
- Profilaktykę eliminująco-objawową, polegającą na możliwie wczesnym wykrywaniu i reagowaniu na początkowe objawy niedostosowania. Celem tych działań jest likwidowanie skłonności młodzieży do zachowań nieakceptowanych społecznie.
- Profilaktykę powstrzymującą, która za pomocą różnych środków uniemożliwia lub utrudnia podjęcie decyzji dotyczącej czynu nagannego bądź też wywołuje zmianę takiej decyzji.
- Profilaktykę kreatywną, która wzmacnia i podtrzymuje formy zachowań alternatywne do nieakceptowanych społecznie, czyli takie, które mając charakter prospołeczny wywierają wpływ na ludzi tłumiąc siłę oddziaływania szkodliwych czynników konkurencyjnych. Załączki postaw prospołecznych powinny być kształtowane w procesie wychowania. Wyniki wielu badań wskazują, że pod względem skuteczności i poniesionych kosztów (materiałnych, społecznych i etycznych) profilaktyka kreatywna jest znacznie bardziej opłacalna, niż oparta na destrukcji tradycyjna działalność profilaktyczna³.

„Profilaktyka polega na wczesnym, ciągłym, planowym monitorowaniu, diagnozowaniu środowisk zagrożonych biedą, chorobami, przestępczością (...)”⁴. Aby podjąć działania prewencyjne, niezbędne są określone zasoby, wśród których wymienia się:

- dobre, profesjonalne przygotowanie lokalnych pracowników socjalnych, ale także i polityków społecznych w pogłębioną wiedzę o społeczeństwie i społecznościach lokalnych, strukturze i mechanizmach ich funkcjonowania, o konfliktach, ich źródłach oraz sposobach ich rozwiązywania,
- otoczenie społeczne uznające profilaktykę – jest tańszym i skuteczniejszym instrumentem wspierającym ład społeczny, ale tylko wtedy, gdy władza lokalna jest oświecona, a społeczność ma do niej zaufanie, deklarując chęć współdziałania, ma poczucie identyfikacji,

¹ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Założenie do zmian ustawy o pomocy społecznej, http://federacja-ngo.pl/upload/file/Zalozenia_zmian_ustawy_MPiPS

² L. Albański, Wybrane zagadnienia z patologii społecznej, Kolegium Karkonoskie - Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Jelenia Góra 2010, s. 8.

³ S. Górski, Profilaktyka społeczna, "Oświata i Wychowanie" 1986, nr 40, s. 14-17.

⁴ Instytut Rozwoju Służb Społecznych, O polityce w pomocy społecznej, Polityka Społeczna nr 9/2010, s. 44

- nowe ustawodawstwo silnie akcentujące profilaktykę wraz z wyposażeniem w narzędzia do jej uprawiania⁵.

Rozwinięta i dobrze realizowana profilaktyka powinna redukować przypadki niedostosowania społecznego oraz patologii społecznej. Ponadto powinna uprzedzać stany zagrożenia moralnego, zdrowotnego, kulturalnego i społecznego, aby uchronić jednostki i grupy danej populacji przed niepożądanymi odchyleniami od stanów normalnych.

Funkcjonowanie systemu pomocy społecznej reguluje ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej⁶. Dotychczasowy model pomocy społecznej koncentrował się na wspieraniu najuboższych, którzy nie potrafili odnaleźć się w nowej rzeczywistości społecznej. Oparty na zasadzie pomocniczości/subsydiarności, wprowadził podstawową regułę działania wobec osób potrzebujących pomocy, a mianowicie, że państwo nie może zastępować działań poszczególnych osób czy rodzin, które powinny własnymi siłami i środkami zaspokajać potrzeby egzystencjalne, natomiast może oraz powinno pomagać i wspierać wówczas, gdy nie są one w stanie samodzielnie przezwyciężyć trudnej sytuacji życiowej w jakiej się znalazły.

Polska wśród krajów UE27⁷ należy do państw o wysokiej wartości wskaźnika zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (wynoszącym 27,2 %). Wnioski te potwierdzane są także w dostępnych raportach publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny („Europejskie badanie dochodów i warunków życia EU-SILC w 2011 r.”).

W tej sytuacji konieczne jest zmodyfikowanie dotychczasowych zasad i form systemu pomocy społecznej celem zwiększenia jego efektywności i podniesienia poziomu bezpieczeństwa grup szczególnego ryzyka. Projektowane zmiany w ustawie o pomocy społecznej nakierowane są na podniesienie efektywności systemu pomocy społecznej przez podniesienie podmiotowości odbiorców pomocy. Osoby wspierane przez pomoc społeczną powinny mieć większy niż dotychczas wpływ na pokonywanie swojej trudnej sytuacji życiowej, poprzez świadomy wybór oferowanych usług socjalnych. Zmiany w systemie pomocy społecznej mają przyczynić się do tego, aby przyznawane świadczenia, oferowane usługi socjalne, w tym praca socjalna, odpowiadały rzeczywistym potrzebom i możliwościom osób i rodzin, a zastosowane mechanizmy bardziej mobilizująco i aktywizująco wpływały na ich postawy oraz poprawę gotowości aktywnego udziału w życiu publicznym, w tym współdziałania w lokalnym środowisku społecznym.

Ponadto w założeniach do zmian ww. ustawy proponuje się przeformułowanie celów pomocy społecznej z wyraźnym wskazaniem, że pomoc społeczna polega na prowadzeniu działań profilaktycznych oraz aktywizacyjnych, a także zapewnieniu pomocy osobom i rodzinom tego wymagającym. Rola świadczeń, zwłaszcza świadczeń pieniężnych powinna być uzupełnieniem usług oferowanych przez system pomocy społecznej, a na pewno powinna stanowić instrument motywujący do aktywnego współdziałania pracowników socjalnych z osobami i rodzinami w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych.

Pomoc społeczna obok funkcji ratowniczych powinna również pełnić funkcję profilaktyczną oraz aktywizacyjną - związaną z wyzwaniem w osobach i rodzinach wymagających wsparcia woli aktywnego przezwyciężania ich trudnej sytuacji życiowej⁸.

Obowiązujące dotychczas działania nakierowane na pracę z indywidualnym klientem, pracę z rodziną czy pracę ze środowiskiem lokalnym są wykorzystywane, jednak istnieje potrzeba traktowania ich w sposób zintegrowany. Aktualnie posługiwanie się metodami opartymi na silnych stronach i potencjale klienta, na rozwiązaniu problemu, na silnych stronach i potencjale rodziny; na kliencie znajdującym się w kryzysie – stanowią jednocześnie wyzwanie, ale i aktualny standard w działaniach realizowanych przez pomoc społeczną. Wykorzystywane metody mediacji, streetworkingu⁹, coachingu¹⁰, jak również wolontariatu, znacząco wpływają zarówno na jakość pracy socjalnej, jak i na efektywność podejmowanych działań¹¹.

W celu wzmocnienia bezpieczeństwa socjalnego obywateli i rodzin przy jednoczesnym wzroście ich aktywności w rozwiązywaniu własnych problemów i trudności życiowych niezbędna jest również realizacja podstawowych usług socjalnych, takich jak:

- usługi profilaktyczne - adresowane do osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, skupiających się na edukacji, poradnictwie, pomocy dla samopomocy, terapii oraz innych usługach profilaktycznych,

⁵ Instytut Rozwoju Służb Społecznych, O polityce w pomocy społecznej, Polityka Społeczna nr 9/2010, s. 44-45

⁶ Dz. U. z 2013 r. poz. 182, z późn. zm.

⁷ Obszar Unii Europejskiej po rozszerzeniu, które miało miejsce 1 stycznia 2007 roku. Do Wspólnoty przystąpiły wówczas 2 państwa: Rumunia i Bułgaria.

⁸ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Założenie do zmian ustawy o pomocy społecznej, http://federacja-ngo.pl/upload/file/Zalozenia_zmian_ustawy_MPiPS

⁹ Streetworking – innowacyjna forma pracy socjalnej, praca prowadzona na ulicy, poza instytucją w środowisku przebywania klienta.

¹⁰ Coaching - interaktywny proces szkolenia, którego głównym celem jest przyspieszenie tempa rozwoju i polepszenie efektów działania oraz osiągnięcie celu.

¹¹ M. Łojko, Pomoc społeczna wczoraj i dziś – Nowe wyzwania, stare problemy, http://www.ue.katowice.pl/uploads/media/19_M.Lojko_Pomoc_spoeczna_wczoraj_i_dzis.pdf

- usługi aktywizujące - adresowane do osób pozostających bez zatrudnienia, osób niepełnosprawnych, których dysfunkcje w sferze społecznej można kompensować w ramach usług asystenckich adresowanych do osób samotnych niepełnosprawnych,
- usługi interwencyjne - służące zabezpieczeniu niezbędnych podstawowych potrzeb osób niepełnosprawnych i starych, chorych w ramach usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia, w rodzinnych domach pomocy, w mieszkaniach chronionych i w domach pomocy społecznej, a także osób i rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych (przemoc, handel ludźmi, klęski żywiołowe i zdarzenia losowe)¹².

Usługi profilaktyczne mają zapobiegać powstawaniu i pogłębianiu się niekorzystnych zjawisk społecznych (dysfunkcji), jakie mogą zakłócić prawidłowe funkcjonowanie osób i rodzin w wymiarze zawodowym i pozazawodowym w lokalnym środowisku społecznym i rodzinnym. Negatywna ocena skłania do traktowania takich zjawisk jako zagrożeń i podejmowania czynności prowadzących do ich eliminowania lub przynajmniej ograniczania. Profilaktyka różni się od innych rodzajów przeciwdziałania tym, że jest czynnością uprzedzającą. Podejmowana jest zanim groźne zjawiska się pojawiają, rozprzestrzeniają, a ich dolegliwość wymusi dopiero zastosowanie środków zaradczych. Celem usług profilaktycznych – świadczonych w ramach pracy socjalnej, w której pracownik socjalny ma pełnić funkcję prewencyjnego oparcia społecznego dla osoby i rodziny – będzie wspieranie w przezwyciężeniu pierwszych objawów kryzysu oraz tworzenie warunków sprzyjających uwolnieniu ekspresji osoby i rodziny, by mogła stać się podmiotem systemu pomocy społecznej i wsparcia. Zakres realizowanych aktualnie i planowanych do realizacji zadań pomocy społecznej, w tym pracy socjalnej jest efektem zarówno potrzeb związanych z funkcjonowaniem społecznym, jak również efektem zmian związanych z podejściem do klienta. Jednakże należy mieć na uwadze fakt, że rozwiązania te powinny również odnosić się do tych, którzy dotychczas nigdy nie korzystali ze świadczeń pomocy społecznej. Działania profilaktyczne powinny być, więc skierowane do różnego rodzaju klientów pomocy społecznej, zaś warunkiem skutecznej pracy profilaktycznej jest skoordynowanie działań we wszystkich obszarach jej funkcjonowania oraz wzmocnienie bądź wprowadzenie nowych działań profilaktycznych.

Niniejszy raport z przeprowadzonego w województwie badania pn. Profilaktyka instytucjonalna składa się z czterech zasadniczych części poprzedzonych streszczeniem całości. Pierwsza część zawiera krótką charakterystykę wraz z opisem metod badawczych. Scharakteryzowano przedmiot badania, wskazano problemy badawcze, jak również omówiono metody na podstawie, których dokonano analizy materiału badawczego.

Ponadto przedstawiono zastosowany dobór próby. Kolejną - najważniejszą część raportu stanowią wyniki badania. Materiał opracowano na podstawie informacji zebranych w trakcie badania ilościowego z wykorzystaniem również danych zastanych. Głównym źródłem informacji wykorzystanym do opracowania raportu był kwestionariusz ankiety skierowany do ośrodków pomocy społecznej. Źródłem danych zastanych było sprawozdanie MPIPS-03, Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, Ocena zasobów pomocy społecznej, Bank danych lokalnych – Główny Urząd Statystyczny. Ostatnia część raportu, zaś zawiera wnioski końcowe.

¹² Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Założenie do zmian ustawy o pomocy społecznej, http://federacja-ngo.pl/upload/file/Zalozenia_zmian_ustawy_MPiPS

2. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE

Jednym z pierwszych kroków w realizacji badań jest określenie celów badawczych. Jak określa B. Klepacki¹³ „za cel badań naukowych uważa się wykrycie prawidłowości stale występujących w badanych zjawiskach oraz doprowadzenie na ich podstawie do wniosków ogólnych, ważnych nie tylko dla badanej zbiorowości, ale i dla innych obiektów znajdujących się w takich samych warunkach. Cele badań to także opracowanie właściwych metod badawczych służących poznaniu rzeczywistości”. Ich analiza, zaś pozwala na opracowanie indywidualnych kryteriów realizacji badań, takich jak wskazanie obszarów czy zakresu tematycznego.

Badaniu „Profilaktyka instytucjonalna” przyświecał cel zebrania informacji na temat szeroko pojętych usług, które przeciwdziałają długotrwałym skutkom wykluczenia społecznego oraz zapobiegają trwałemu wejściu do systemu pomocy społecznej. Usługi te realizowane były w 2013 roku przez ośrodki pomocy społecznej (OPS) w zakresie m.in. przeciwdziałania ubóstwu, bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, przemocy w rodzinie, bezdomności oraz długotrwałemu bezrobociu.

Badanie „Profilaktyka instytucjonalna” ma ponadto na celu weryfikację następujących celów szczegółowych, które przyczyniają się do osiągnięcia celu głównego:

1. Określenie ilości, form oraz sposobu realizacji działań profilaktycznych realizowanych przez OPS
2. Identyfikacja czynników wpływających na realizację działań profilaktycznych realizowanych przez OPS

Jednym z fundamentalnych elementów postępowania badawczego jest określenie problemów badawczych. Zdefiniowanie problemu oraz sformułowanie pytań badawczych należy do fazy koncepcyjnej badania oraz wymaga od badacza określenia problematyki i ustalenia treści poszukiwanych informacji.

W ramach prac badawczych określono następujące problemy badawcze:

1. Realizowanie usługi o charakterze profilaktycznym
2. Nierealizowanie usługi o charakterze profilaktycznym
3. Przyczyny braku realizacji określonych usług profilaktycznych
4. Czynniki utrudniające realizację działań profilaktycznych
5. Czynniki ułatwiające realizację działań profilaktycznych

Metodologia badań społecznych jest szczególnie istotna na etapie planowania sposobu przeprowadzania badania. W niniejszym badaniu cele i pytania badawcze weryfikowano za pomocą dwóch metod badawczych: analizy desk research oraz metody ilościowej.

Pierwszą metodą zastosowaną w badaniu jest desk research. Jest to sposób zbierania informacji polegający na analizie dostępnych danych statystycznych. Zastosowanie tej metody posłużyło osiągnięciu zakładanych celów badania oraz zebraniu fundamentalnych informacji o tematyce badawczej na poziomie gmin, powiatów, województw i kraju.

Analiza desk research została opracowana z uwzględnieniem następujących wskaźników takich jak:

1. Wskaźnik pomocy z powodu ubóstwa
2. Wskaźnik pomocy z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego
3. Wskaźnik pomocy z powodu przemocy w rodzinie
4. Wskaźnik pomocy z powodu bezdomności
5. Wskaźnik pomocy z powodu bezrobocia
6. Wskaźnik asystentury rodzin
7. Wskaźnik upowszechnienia metody asysty rodziny
8. Wskaźnik obciążenia placówek wsparcia dziennego
9. Dostępne zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia
10. Liczba indywidualnych programów pomocy
11. Wskaźnik skrajnego ubóstwa w województwach

Opracowanie niniejszych wskaźników nastąpiło na podstawie następujących źródeł informacji:

1. Bank Danych Lokalnych – Główny Urząd Statystyczny
2. MPiPS-03 - Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2013r.
3. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za rok 2013

¹³ B. Klepacki, Wybrane zagadnienia związane z metodologią badań naukowych, Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G, T. 96, Z. 2, 2009, s.41-42

4. WRiSPZ - Sprawozdanie rzeczowo - finansowe z wykorzystania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2013.07.01 do 2013.12.31
5. Dane własne Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej

Kolejnym sposobem zbierania danych zastosowanych w badaniu była **metoda ilościowa**. Koncentruje się ona na numerycznym przedstawieniu i przetwarzaniu danych w celu opisanego i wyjaśnienia przedmiotowego zjawiska. W ramach badania ilościowego zastosowano **technikę ankiety elektronicznej CAWI¹⁴**. Badanie skierowane było do dyrektorów/kierowników ośrodków pomocy społecznej. Niniejszy raport przedstawia analizę wyników badania „Profilaktyka instytucjonalna” na poziomie wojewódzkim.

Na terenie województwa ankietę skierowano do 331 jednostek pomocy społecznej, z czego otrzymano 310 (93,66%).

Respondenci badania mieli za zadanie, w terminie 23 czerwca – 15 lipca 2014 roku, wypełnić kwestionariusz ankiety w trybie online zamieszczony w Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS) - systemie wspomagającym proces raportowania i komunikacji pomiędzy jednostkami pomocy społecznej, działającymi na poszczególnych poziomach organizacyjnych: centralnym, wojewódzkim, powiatowym oraz gminnym.

Kwestionariusz ankiety składał się z 32 pytań oraz metryczki. Narzędzie podzielone zostało na 5 modułów, przy czym każdy blok zawierał pytania dotyczące innego obszaru tj. profilaktyki w zakresie przeciwdziałania ubóstwu, długotrwałego bezrobocia, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, przemocy w rodzinie oraz bezdomności. Szczegółową strukturę jednostek działających na terenie województwa mazowieckiego oraz faktycznie biorących udział w badaniu przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Struktura respondentów- jednostek biorące aktywny udział w badaniu

Wyszczególnienie	Ośrodki Pomocy Społecznej				
	ogółem	w tym w gminach			
		wiejskich	miejsko - wiejskich	miejskich	
Liczba jednostek funkcjonujących w województwie w 2013 roku	331	228	51	52 ¹⁵	
Jednostki biorące aktywny udział w badaniu	liczba	310	217	51	42
	%	93,66	95,17	100	80,77

Źródło: Opracowanie własne.

¹⁴ CAWI (z ang. Computer-Assisted Web Interview - wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW) - metoda zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej.

¹⁵ Do liczby miejskich ośrodków pomocy społecznej włączono ośrodki działające w miastach na prawach powiatu

3. ANALIZA DANYCH ZASTANYCH¹⁶

3.1. WSKAŹNIK POMOCY Z POWODU UBÓSTWA

Pierwszym analizowanym wskaźnikiem był wskaźnik pomocy z powodu ubóstwa w gminach województwa mazowieckiego. Został on obliczony jako stosunek liczby osób w rodzinach objętych pomocą z powodu ubóstwa do ogólnej liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej, pomnożony przez 100%.

Z pozyskanych danych wynika, że liczba osób w rodzinach objętych pomocą z powodu ubóstwa w 2013 roku wyniosła 230 223 osoby, zaś liczba osób korzystających z pomocy społecznej ogółem wyniosła w tym samym roku 386 338 osób. Wskaźnik pomocy z powodu ubóstwa w województwie mazowieckim wyniósł 59,59%.

3.2. WSKAŹNIK POMOCY Z POWODU BEZRADNOŚCI W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO

Drugi analizowany wskaźnik dotyczył pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Jego wartość została obliczona jako stosunek liczby osób w rodzinach objętych pomocą z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego do ogólnej liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej pomnożony przez 100%. Według analizowanych informacji w 2013 roku liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w województwie mazowieckim wyniosła 107 212 osób, zaś liczba osób w rodzinach ogółem korzystających z pomocy społecznej wyniosła 386 338 osób. W związku z powyższym wskaźnik ten na Mazowszu wynosi 27,75%.

3.3. WSKAŹNIK POMOCY Z POWODU PRZEMOCY W RODZINIE

Trzeci wskaźnik odnosi się do pomocy udzielonej z powodu przemocy w rodzinie. Jego wartość została wyliczona jako stosunek liczby osób w rodzinach objętych pomocą z powodu przemocy w rodzinie (7 944 osób) do liczby osób w rodzinach ogółem korzystających z pomocy społecznej (386 338 osób), na Mazowszu pomnożonej przez 100%. W związku z tym wskaźnik ten w województwie mazowieckim wyniósł 2,06%.

3.4. WSKAŹNIK POMOCY Z POWODU BEZDOMNOŚCI

Wskaźnik pomocy z powodu bezdomności w gminach województwa mazowieckiego został obliczony na podstawie stosunku liczby osób w rodzinach objętych pomocą z powodu bezdomności do ogólnej liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy, pomnożony przez 100%. W województwie mazowieckim 3 936 osób w rodzinach były objęte pomocą z powodu bezdomności, zaś ogółem liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy wynosiła 386 338 osoby. Na podstawie analizowanych wartości uzyskano wskaźnik na poziomie 1,01%.

3.5. WSKAŹNIK POMOCY Z POWODU BEZROBOCIA

Kolejny wskaźnik pomocy z powodu bezrobocia, został wyliczony jako stosunek liczby osób w rodzinach objętych pomocą z powodu bezrobocia (195 823) do liczby osób w rodzinach ogółem korzystających z pomocy (386 338). Wskaźnik pomocy z powodu bezrobocia wyniósł 50,69%.

3.6. WSKAŹNIK ASYSTENTURA RODZIN

Wskaźnik asystentury rodzin jest stosunkiem liczby rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych do liczby asystentów rodziny. Na podstawie liczby asysten-

¹⁶ Dane do wyliczenia wskaźników uzyskano ze: sprawozdania MP i PS 03R za 2013 r. Dział 3 i Dział 4, „Oceny zasobów pomocy społecznej w oparciu o sytuację społeczną i demograficzną województwa mazowieckiego za 2013 rok” Rozdział 3, 8, 9, Raportu z badania „Ocena jakości realizowanego modelu asysty rodzinnej na terenie województwa mazowieckiego – 2013 rok” MCPS Warszawa 2013 r. Tabela 11, Raport „Ubóstwo ekonomiczne w Polsce w 2013 r.”, GUS, Warszawa 30.05.2014 r. str. 8, Bank Danych Lokalnych GUS, Wykaz Ośrodków Interwencji Kryzysowej Wojewody Mazowieckiego, Rejestry: Jednostek organizacyjnych posiadających status Centrum Integracji Społecznej, Klubów Integracji Społecznej, Placówek Wsparcia Dziennego, Placówek zapewniających miejsca noclegowe Wojewody Mazowieckiego.

tów rodziny, których na Mazowszu w 2013 roku było 341 w stosunku do liczby rodzin którym przyznano pomoc z powodu bezradności (29 015 osób). wskaźnik ten w województwie mazowieckim wyniósł 85, co oznacza że średnio na jednego asystenta rodziny przypada 85 rodzin

3.7. WSKAŹNIK UPOWSZECHNIANIA METODY ASYSTY RODZINY

Siódmy analizowany wskaźnik dotyczył upowszechniania metody asysty rodziny. Wskaźnik ten jest stosunkiem liczby planów pracy z rodziną (2 990 osób) do liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (29 015 rodzin) pomnożony przez 100%. Wartość wskaźnika wyniósł na Mazowszu 10,31%.

3.8. WSKAŹNIK OBCIĄŻENIA PLACÓWEK WSPARCIA DZIENNEGO

Wskaźnik obciążenia placówek wsparcia dziennego został wyliczony na podstawie danych uzyskanych z rejestrów Wojewody Mazowieckiego i Głównego Urzędu Statystycznego. Jest to stosunek liczby miejsc w placówkach wsparcia dziennego (5 705 miejsc) do liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (984 077) pomnożony przez 1000. Na tej podstawie wskaźnik obciążenia placówek wsparcia dziennego wynosi w województwie mazowieckim 5,8, co oznacza, że na 1000 mieszkańców województwa mazowieckiego w wieku przedprodukcyjnym przypada niecałe 6 miejsc w placówkach wsparcia dziennego.

3.9. WSKAŹNIKI DOSTĘPNYCH ZASOBÓW INSTYTUCJONALNYCH POMOCY I WSPARCIA

Przy wyliczaniu niżej wymienionych wskaźników skorzystano z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej sporządzonej w oparciu o sytuację społeczną i demograficzną województwa mazowieckiego za 2013 rok” oraz rejestrów Wojewody Mazowieckiego.

Przyjęto, że funkcje wskaźników spełnią liczby bezwzględne zawierające informację o stanie ilościowym dostępnych zasobów instytucjonalnej pomocy i wsparcia w województwie mazowieckim za 2013 rok, które wyniosły:

1. Ośrodki Interwencji Kryzysowej (OIK) – 13.
2. Kluby Integracji Społecznej (KIS) – 13.
3. Centra Integracji Społecznej (CIS) – 7.
4. Placówki wsparcia dziennego – 149.
5. Mieszkania chronione – 45.
6. Noclegownie i schroniska dla osób bezdomnych – 80.

3.10. WSKAŹNIKI INDYWIDUALNYCH PROGRAMÓW POMOCY

Przy wyliczaniu niżej wymienionych wskaźników korzystano z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2013 rok. Przyjęto, że funkcje wskaźników spełnią liczby bezwzględne obrazujące skalę realizowania indywidualnych programów pomocy w województwie mazowieckim. W związku z powyższym uwzględniono trzy wskaźniki, które przedstawiają się w sposób następujący:

- Wskaźnik – programy wychodzenia z bezdomności - 94 programy,
- Wskaźnik – programy zatrudnienia socjalnego (CIS) - 149 programów,
- Wskaźnik – plany pracy z rodziną – 2990 planów.

3.11. WSKAŹNIK SKRAJNEGO UBÓSTWA

Wskaźnik skrajnego ubóstwa według Głównego Urzędu Statystycznego za 2013 rok wyniósł 5,7%. Informuje on w % o odsetku osób w gospodarstwach domowych zagrożonych skrajnym ubóstwem w województwie mazowieckim.

4. ANALIZA WYNIKÓW BADANIA

Celem, który przyświecał badaniu „Profilaktyka instytucjonalna” było zebranie informacji na temat szeroko pojętych usług, które przeciwdziałają długotrwałym skutkom wykluczenia społecznego oraz zapobiegają trwałemu wejściu do systemu pomocy społecznej. W celu przeprowadzenia tego badania przyjęto założenie, że analizie będzie poddane pięć wybranych obszarów działania realizowanych przez ośrodki pomocy społecznej w 2013 roku w województwie mazowieckim w zakresie prowadzonej profilaktyki przeciw działaniu skutkom oddziaływania problemów społecznych. Wybrane obszary to: ubóstwo bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych, przemocy w rodzinie, bezdomność.

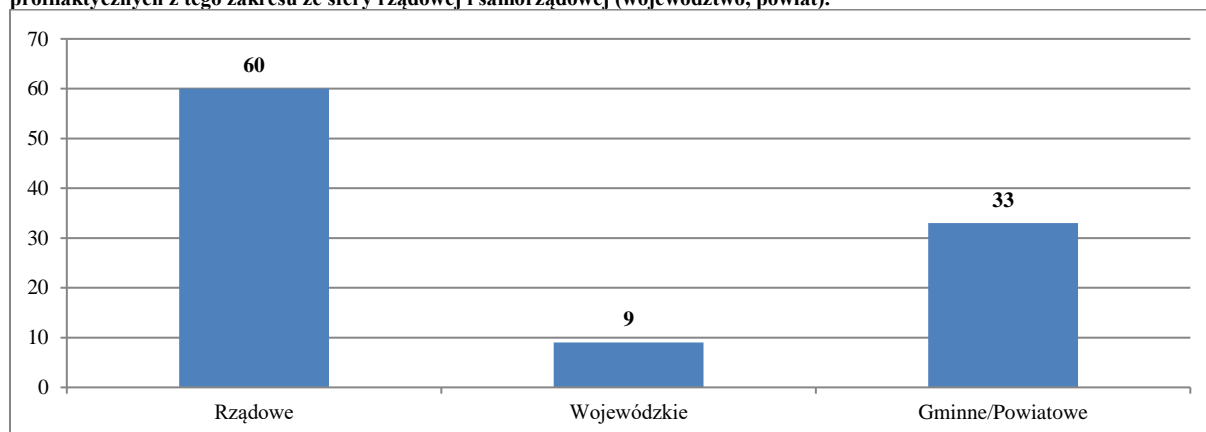
Aktywny udział w badaniu wzięło **310 jednostek pomocy społecznej, co stanowi 93,66% wszystkich ośrodków pomocy społecznej w województwie mazowieckim (331).**

4.1. PRZECIWDZIAŁANIE UBÓSTWU

Pierwszy obszar ujęty w badaniu „Działania profilaktyczne” dotyczył przeciwdziałaniu ubóstwu. Z analizy danych otrzymanych z ośrodków pomocy społecznej wynika, że w 129 spośród nich realizowano działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania ubóstwu, co stanowi 41,61% wszystkich ośrodków pomocy społecznej, które aktywnie wzięły udział w badaniu.

Gminy województwa mazowieckiego prowadzą działania profilaktyczne poprzez realizację własnych programów profilaktycznych, bądź poprzez programy kierowane do nich ze sfery rządowej lub samorządowej (z województwa, powiatu). Z analizy materiału badawczego wynika, że w 2013 roku rządowe programy profilaktyki społecznej realizowało 60 ośrodków pomocy społecznej, co stanowi 19,35% badanych jednostek. Zdecydowana większość ośrodków wskazała na realizację programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, którego celem jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności samotnych lub w podeszłym wieku. Poza tym ośrodki realizowały rządowe programy w zakresie: wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na 2013 rok, asystentury rodzinnej, programów stypendialnych, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, pomocy materialnej dla uczniów, oraz projektów systemowych POKL.

Wykres 1. Liczba gminnych programów profilaktycznych przeciwdziałających ubóstwu oraz skierowanych do gmin programów profilaktycznych z tego zakresu ze sfery rządowej i samorządowej (województwo, powiat).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

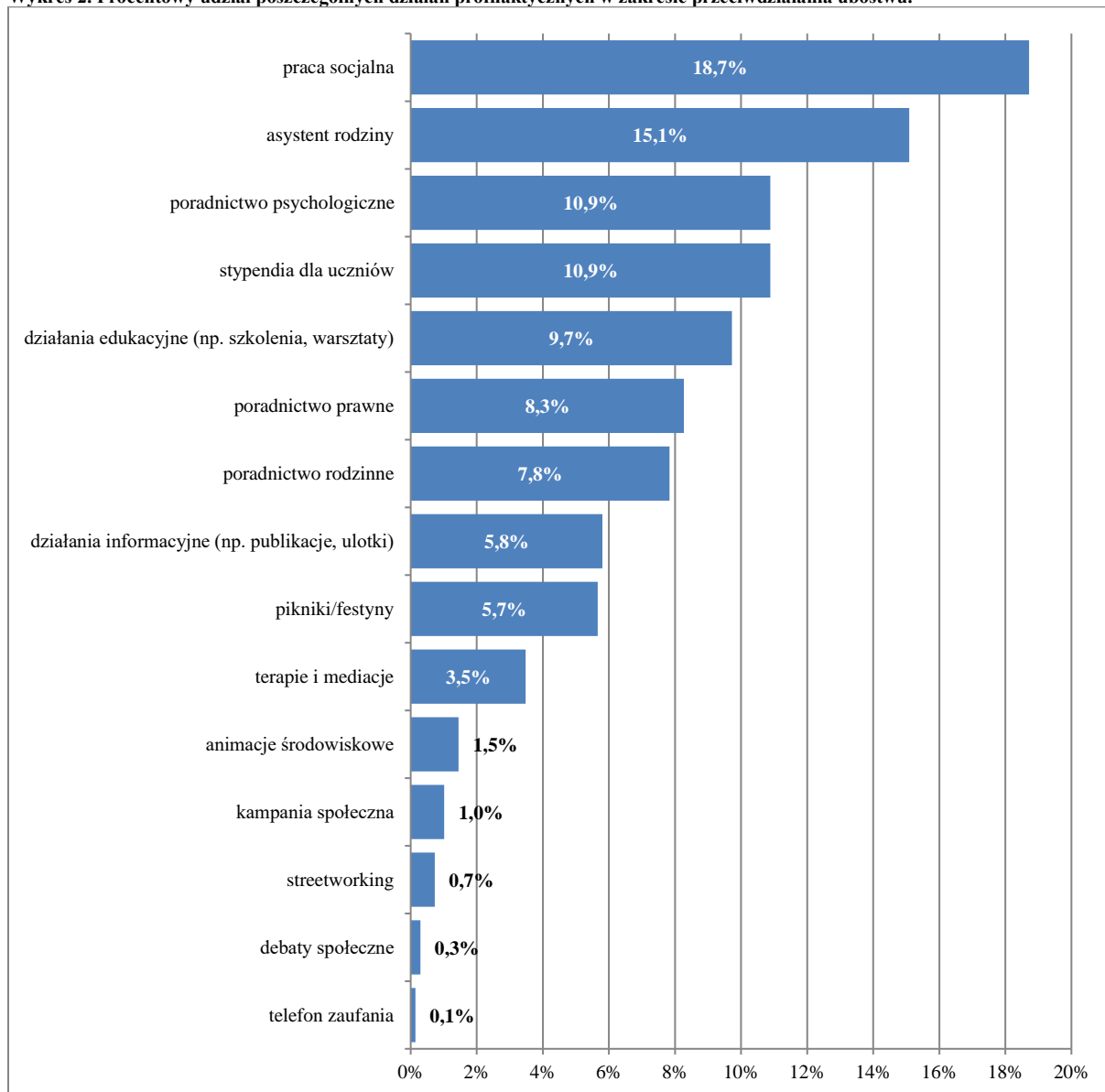
Odnosnie wojewódzkich programów profilaktycznych kierowanych do gmin województwa mazowieckiego jedynie 9 respondentów wskazało na ich realizację. Ankietowani najczęściej nie podawali nazw programów, natomiast wskazywali obszary ich realizacji, którymi były: pomoc w zakresie dożywiania, pomoc materialna dla uczniów, zatrudnianie asystentów rodziny.

Wśród własnych działań profilaktycznych prowadzonych przez gminy, bądź skierowanych do gmin z poziomu powiatu, 33 ośrodki wykazały realizację takich programów. Głównie dotyczyły one: realizacji Gminnych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w zakresie ubóstwa, oraz realizacji gminnych programów dożywiania osób i rodzin dotkniętych ubóstwem, współpracy z organizacjami pozarządowymi, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania uzależnieniom.

Pośród działań profilaktycznych najczęściej podejmowanych przez gminy w zakresie przeciwdziałania ubóstwu respondenci wskazali: pracę socjalną (18,7% odpowiedzi), asystenturę rodzinną (15,1%), poradnictwo

psychologiczne oraz stypendia dla uczniów (po 10,9% odpowiedzi). Do działań profilaktycznych w zakresie ubóstwa najrzadziej wykorzystywanych, ośrodki pomocy społecznej zaliczyły: animacje środowiskowe, kampanie społeczne, streetworking, debaty społeczne, telefon zaufania. Szczegółowy rozkład odpowiedzi ilustruje poniższa tabela.

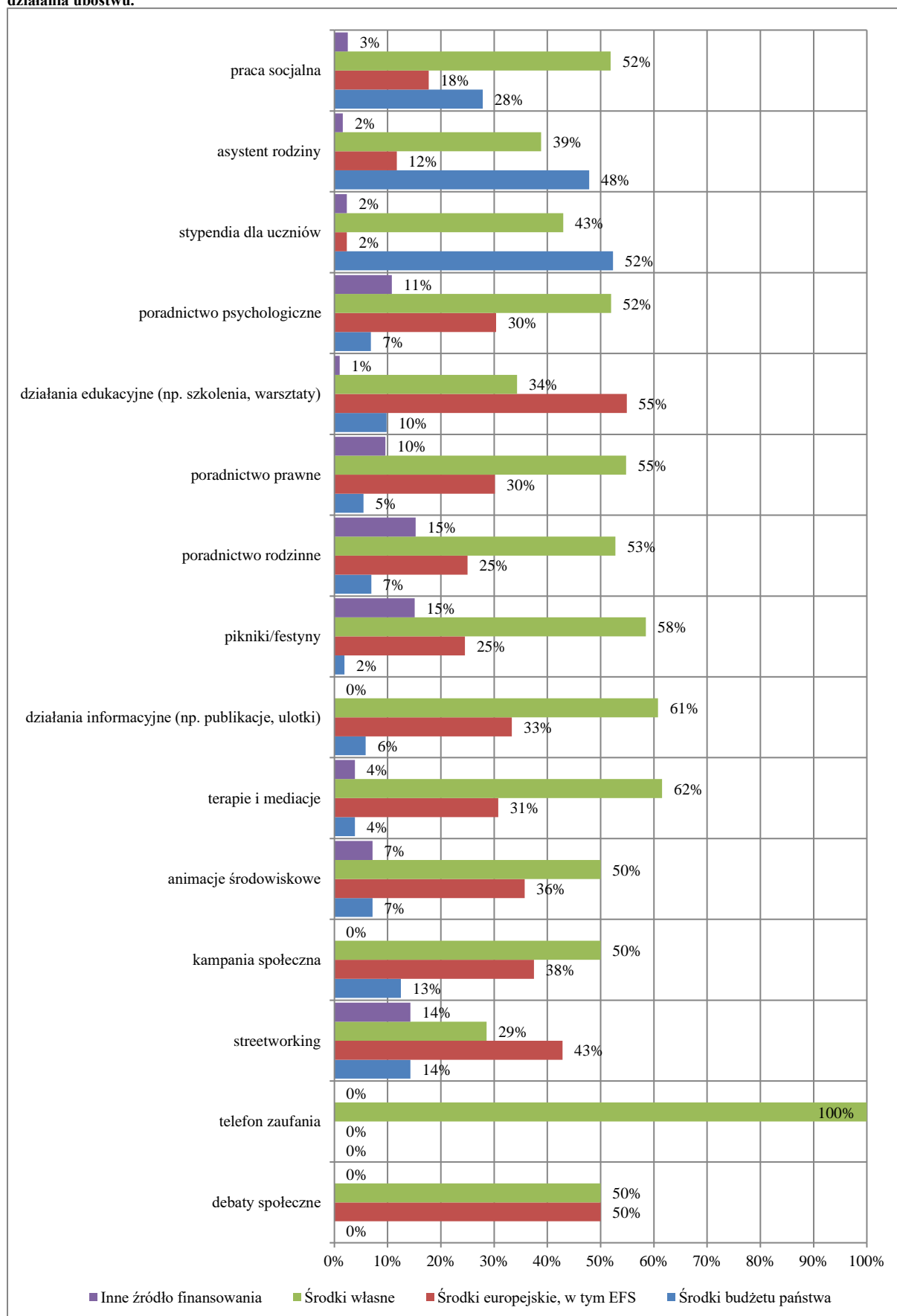
Wykres 2. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania ubóstwu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

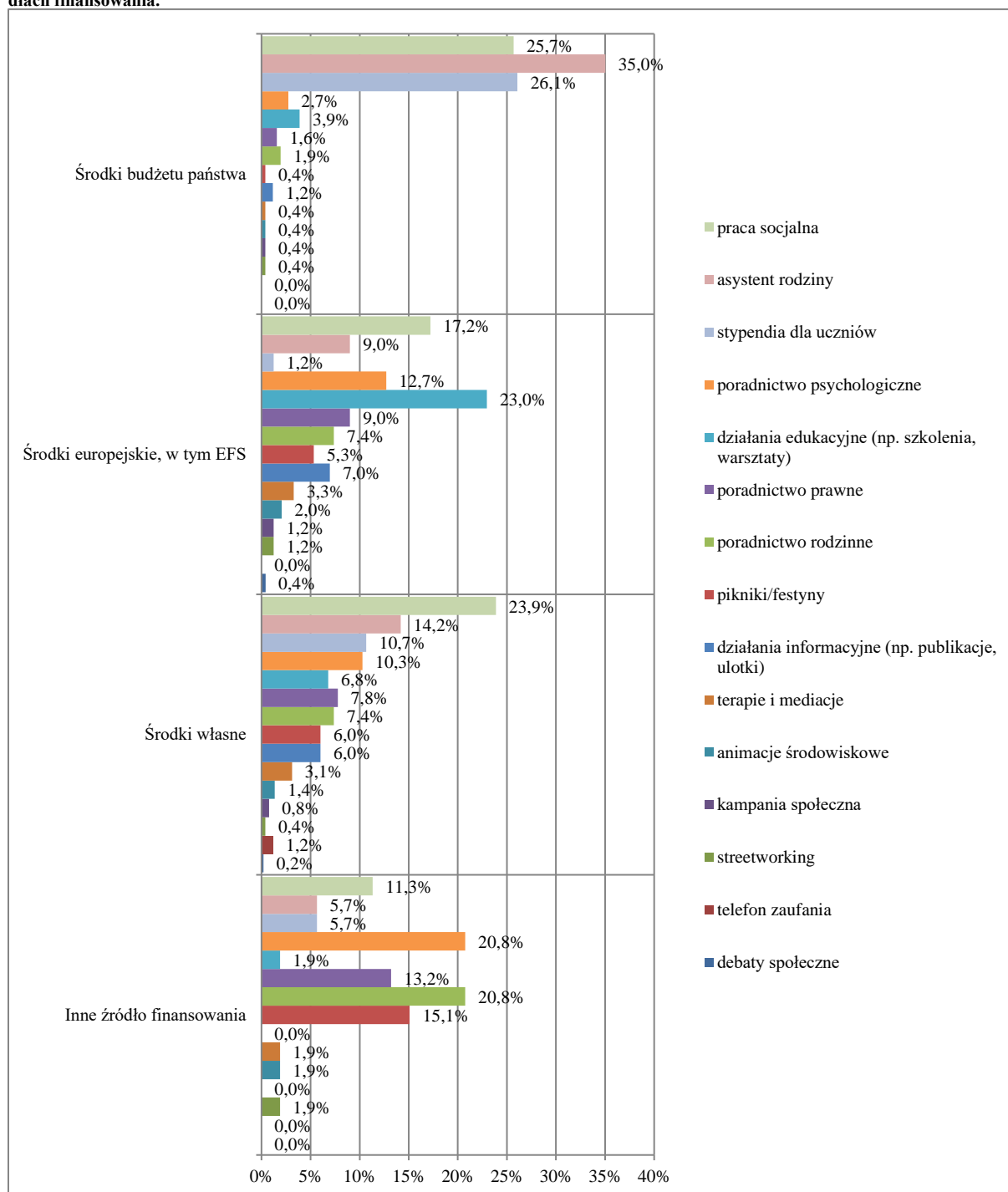
Z przeprowadzonego badania wynika, że samorzady gminne działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania ubóstwu finansowały przede wszystkim ze środków własnych (średnio 49% odpowiedzi) oraz ze środków europejskich w tym EFS (średnio 30% odpowiedzi), a dopiero w dalszej kolejności ze środków budżetu państwa (średnio 15% odpowiedzi) i z innych źródeł finansowania (średnio 6% odpowiedzi). Środki własne gminy przeznaczały głównie na: pracę socjalną (23,9% odpowiedzi), asystenturę rodzinną (14,2% odpowiedzi), stypendia dla uczniów (10,7% odpowiedzi) oraz na poradnictwo psychologiczne (10,3% odpowiedzi). Środki z Unii Europejskiej posłużyły respondentom do działań w obszarze: działań edukacyjnych (23% odpowiedzi), pracy socjalnej (17% odpowiedzi), poradnictwa psychologicznego (12,7% odpowiedzi) oraz asystentury rodzinnej i poradnictwa prawnego (po 9% odpowiedzi). Środki budżetu Państwa ośrodki wykorzystały na: asystenturę rodzinną (35% odpowiedzi), stypendia dla uczniów (26,1% odpowiedzi) oraz pracę socjalną (25% odpowiedzi). Inne źródła finansowania posłużyły samorządom gminnym do działań w zakresie: poradnictwa psychologicznego i streetworkingu (po 20,8% odpowiedzi), organizowania pikników i festynów (15,1% odpowiedzi), poradnictwa prawnego (13,2% odpowiedzi) oraz pracy socjalnej (11,3% odpowiedzi).

Wykres 3. Procentowy udział wskazanych źródeł finansowania w poszczególnych działaniach profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania ubóstwu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Wykres 4. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania ubóstwu we wskazanych źródłach finansowania.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Z analizy danych wynika, że nie wszystkie ośrodki realizowały działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania ubóstwu. W województwie mazowieckim w 2013 roku 181 jednostek (58,39% spośród 310, które wzięły aktywny udział w badaniu) nie realizowało działań z tego zakresu. Można wymienić różne powody, które wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych, m. in.: brak środków finansowych (148 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), brak odpowiedniej infrastruktury (120 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), braki kadrowe (116 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), ale także brak instytucji otoczenia (100 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), brak współpracy instytucjonalnej (60 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło) czy brak zapisów dotyczących prowadzenia działań profilaktycznych w dokumentach strategicznych i programowych (32 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło). Brak takiej potrzeby wykazało 19 ośrodków.

Tabela 2. Powody, które w opinii jednostek wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania ubóstwu.

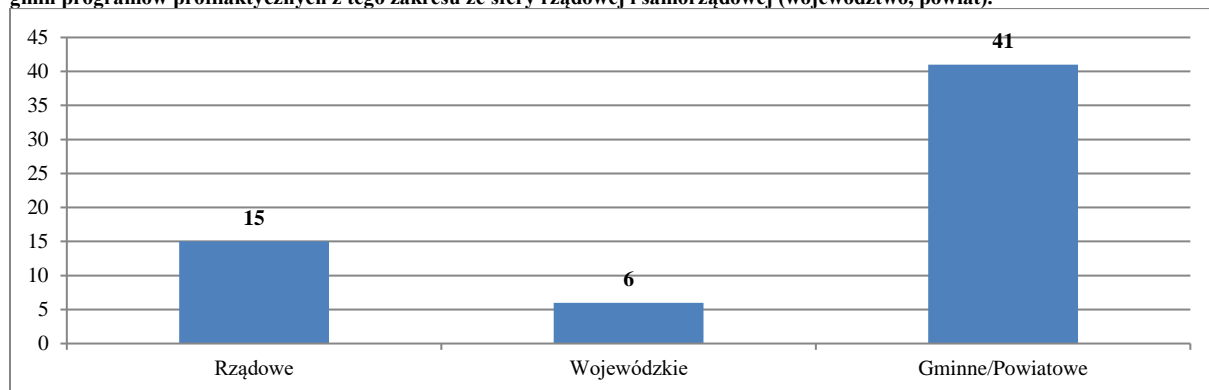
Lp.	Powody	Skala ocen od 1 do 5									
		N = 310									
		5		4		3		2		1	
n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
1	brak środków finansowych	108	34,84	40	12,90	44	14,19	9	2,90	26	8,39
2	braki kadrowe	81	26,13	35	11,30	43	13,87	27	8,70	35	11,29
3	brak potrzeby	11	3,55	8	2,58	57	18,39	35	11,29	102	32,90
4	brak instytucji otoczenia	65	20,97	35	11,29	56	18,07	22	7,10	37	11,94
5	brak współpracy z instytucjami otoczenia	32	10,32	28	9,03	61	19,68	31	10,60	57	18,39
6	brak odpowiedniej infrastruktury	77	24,84	43	13,87	46	14,84	27	8,71	27	8,71
7	brak zapisów dotyczących prowadzenia działań profilaktycznych w dokumentach strategicznych i programowych	19	6,13	13	4,19	51	16,45	36	11,61	92	29,68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

4.2. DŁUGOTRWALE BEZROBOCIE

Drugim obszarem ujętym w badaniu „Działania profilaktyczne” było przeciwdziałaniu długotrwałemu bezrobociu. Z analizy danych otrzymanych z ośrodków pomocy społecznej wynika, że w 120 spośród nich realizowano działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania ubóstwu. co stanowi 48,71% wszystkich ośrodków pomocy społecznej, które aktywnie wzięły udział w badaniu.

Wykres 5. Liczba gminnych programów profilaktycznych przeciwdziałających długotrwałemu bezrobociu oraz skierowanych do gmin programów profilaktycznych z tego zakresu ze sfery rządowej i samorządowej (województwo, powiat).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Z analizy materiału badawczego wynika, że w 2013 roku rządowe programy profilaktyki przeciwdziałające długotrwałemu bezrobociu realizowało 15 ośrodków pomocy społecznej. Programy te odnosiły się do rozwoju i upowszechniania integracji społecznej i zawodowej, programu prac społecznie użytecznych „Projektu systemowego Aktywni – Niezależni” czy prowadzenia szkoleń w ramach POKL.

Odnosnie wojewódzkich programów profilaktycznych kierowanych do gmin województwa mazowieckiego jedynie 6 respondentów wskazało na ich realizację. Dotyczyły one: wsparcia przy wykonywaniu prac społecznie użytecznych, prac interwencyjnych, efektywnej pomocy społecznej osobom bezrobotnym w gminach, np. projekt systemowy „Integracja społeczna w Gminie Nowe Miasto”.

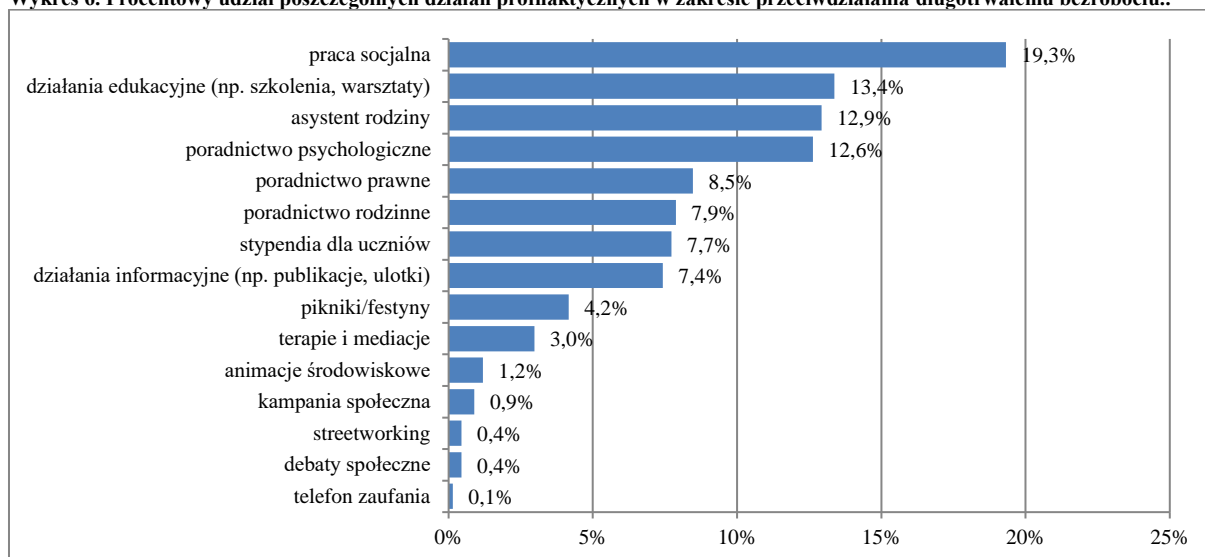
Wśród własnych działań profilaktycznych prowadzonych przez gminy, bądź skierowanych do gmin z poziomu powiatu, 41 ośrodków wykazało na realizację takich programów. Wśród nich znalazły się m.in.: realizacja projektów systemowych (np. „Szansa na lepsze jutro”, „Aktywność szansą na pracę”, „Gotowi do zmian”, „Wracam na rynek pracy”), czy też programy „Klubów Pracy”. Realizowano również projekty i programy dotyczące ww. profilaktyki, określone w Strategiach Rozwiązywania Problemów Społecznych dla poszczególnych gmin czy Miejskich Programach Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Gminy w ramach profilaktyki przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu współpracowały również z wojewódzkim oraz z powiatowymi urzędami pracy. Z analizy danych wynika, że wśród działań mających na celu przeciwdziałanie wzrastającemu bezrobociu organizuje się: staże, młodzieżowy wolontariat, wspierane są działania z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej na bazie Klubów Integracji Społecznej. Warto dodać, że projekty systemowe w większości współfinansowane są przez Unię Europejską z EFS w ramach POKL.

Pośród działań profilaktycznych najczęściej podejmowanych przez gminy w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu respondenci wskazali: pracę socjalną (19,3% odpowiedzi), działania edukacyjne (13,4% odpowiedzi), asystenturę rodzinną (12,9%), poradnictwo psychologiczne (12,6% odpowiedzi). Do dzia-

łań profilaktycznych w zakresie długotrwałego bezrobocia najrzadziej wykorzystywanych, ośrodki pomocy społecznej zaliczyły: kampanie społeczne, streetworking, debaty społeczne, telefon zaufania. Szczegółowy rozkład odpowiedzi ilustruje poniższa tabela.

Wykres 6. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu..

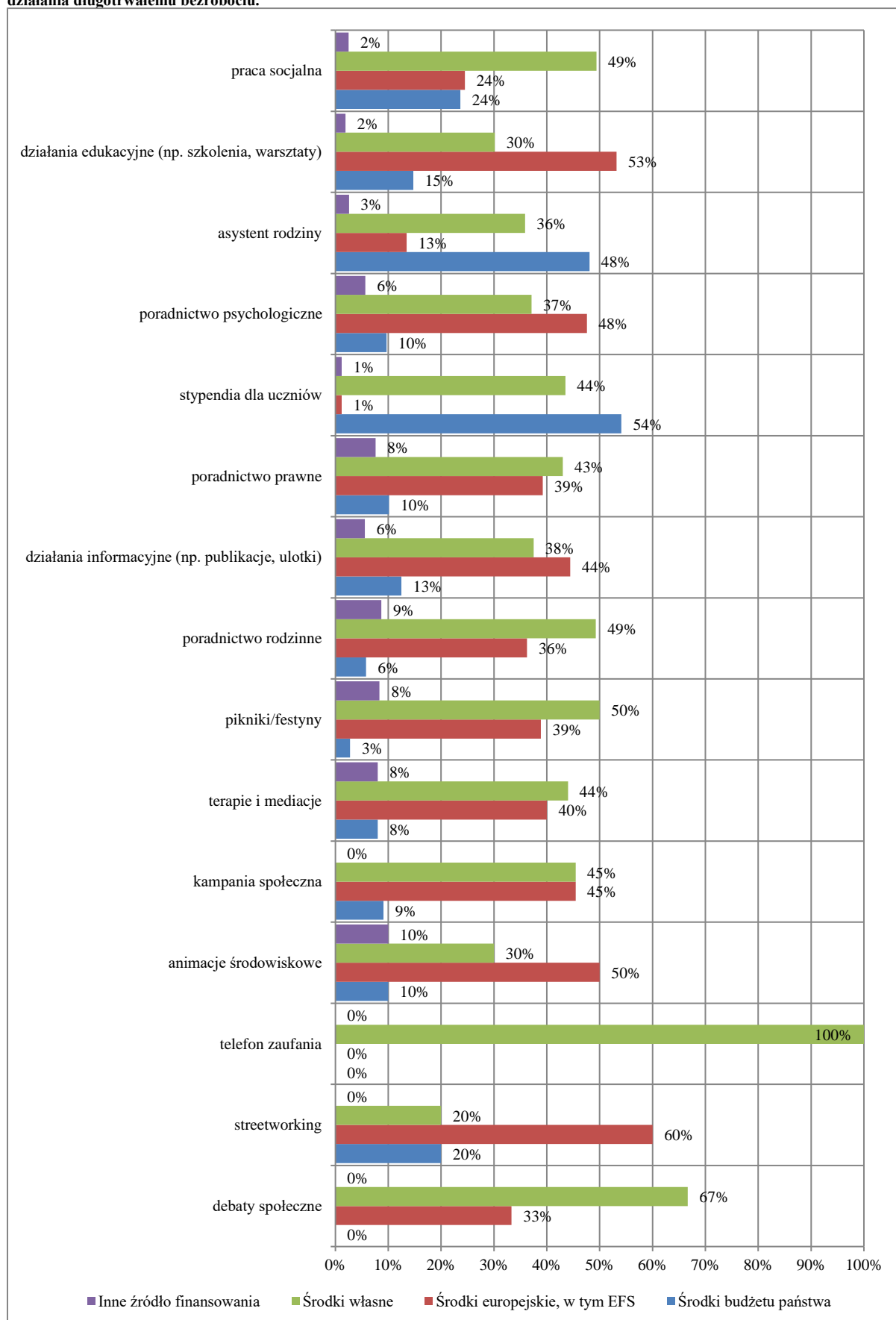
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Z przeprowadzonego badania wynika, że samorządy gminne działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu finansowały przede wszystkim ze: środków własnych (średnio 42% odpowiedzi) oraz ze środków europejskich w tym EFS (średnio 37,5% odpowiedzi), a dopiero w dalszej kolejności ze środków budżetu państwa (średnio 16,5% odpowiedzi), a także z innych źródeł finansowania (średnio 4% odpowiedzi). Środki własne gminy przeznaczały głównie na: pracę socjalną (26,7% odpowiedzi), asystenturę rodzinną (12,6% odpowiedzi), działania edukacyjne (10,6% odpowiedzi) oraz na poradnictwo psychologiczne (10,3% odpowiedzi). Środki z Unii Europejskiej posłużyły respondentom do działań w obszarze: działań edukacyjnych (23,8% odpowiedzi), pracy socjalnej i poradnictwo psychologiczne (po 16,9% odpowiedzi) oraz działania informacyjne (9,2% odpowiedzi). Środki budżetu państwa ośrodki wykorzystywały na: asystenturę rodzinną (31,3% odpowiedzi), pracę socjalną (23,8% odpowiedzi), stypendia dla uczniów (19,2% odpowiedzi) oraz działania edukacyjne (9,6% odpowiedzi). Inne źródła finansowania posłużyły samorządom gminnym do działań w zakresie: poradnictwa psychologicznego (16,3% odpowiedzi), poradnictwa prawnego, rodzinnego i pracy socjalnej (po 14% odpowiedzi).

Z analizy danych wynika, że nie wszystkie ośrodki realizowały działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu. W województwie mazowieckim w 2013 roku 190 jednostek (61,3% spośród 310, które wzięły aktywny udział w badaniu) nie realizowało działań z tego zakresu. Można wymienić tu różne powody, które wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych, m. in.: brak środków finansowych (135 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), braki kadrowe (113 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), brak odpowiedniej infrastruktury (101 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), ale także brak instytucji otoczenia (83 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), brak współpracy instytucjonalnej (62 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło) czy brak zapisów dotyczących prowadzenia działań profilaktycznych w dokumentach strategicznych i programowych (29 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło). Brak takiej potrzeby wykazało 16 ośrodków.

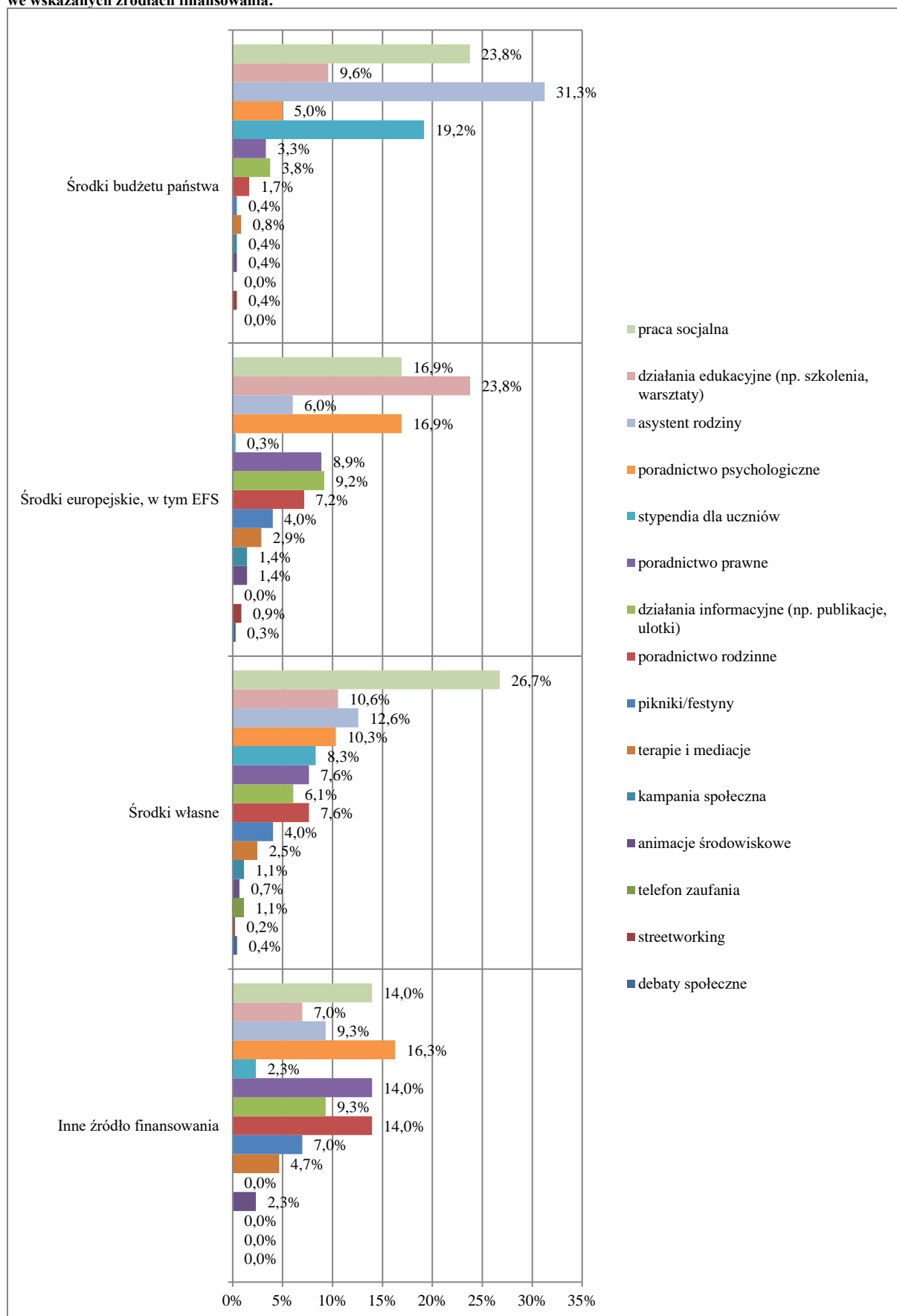
Wszystkie formy pomocy skierowane do osób długotrwanie bezrobotnych, w tym nie posiadających doświadczenia zawodowego powinny być opracowane i realizowane głównie na szczeblu gminnym i powiatowym. Pomoc ta powinna przejawiać się w programach aktywizujących zawodowo. Podobnie jak w poprzednim części materiału, najwyższy odsetek działań profilaktycznych stanowiła praca socjalna. Badane ośrodki wskazały również na działania edukacyjne skierowane do osób bezrobotnych. Działania te przejawiają się głównie rzez organizację szkoleń, warsztatów czy kursów. Prowadzenie programów edukacyjnych opartych głównie na podwyższeniu kwalifikacji bądź przekwalifikowywaniu zawodowym istotnie wpływa na wejście bądź powrót na rynek pracy osób długotrwanie bezrobotnych. Wysoki odsetek wskazań stanowi również prowadzenie poradnictwa, w szczególności o charakterze psychologicznym. Jak pokazują badania, udzielanie porad ze strony psychologa ma wpływ na stopniowe przełamywanie bierności na rynku pracy. Rozwijanie specjalistycznego poradnictwa dla osób długotrwanie bezrobotnych powinna być jedną ze skuteczniejszych metod prowadzących do podjęcia zatrudnienia przez bezrobotnych.

Wykres 7. Procentowy udział wskazanych źródeł finansowania w poszczególnych działaniach profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Wykres 8. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu we wskazanych źródłach finansowania.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Tabela 3. Powody, które w opinii jednostek wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu.

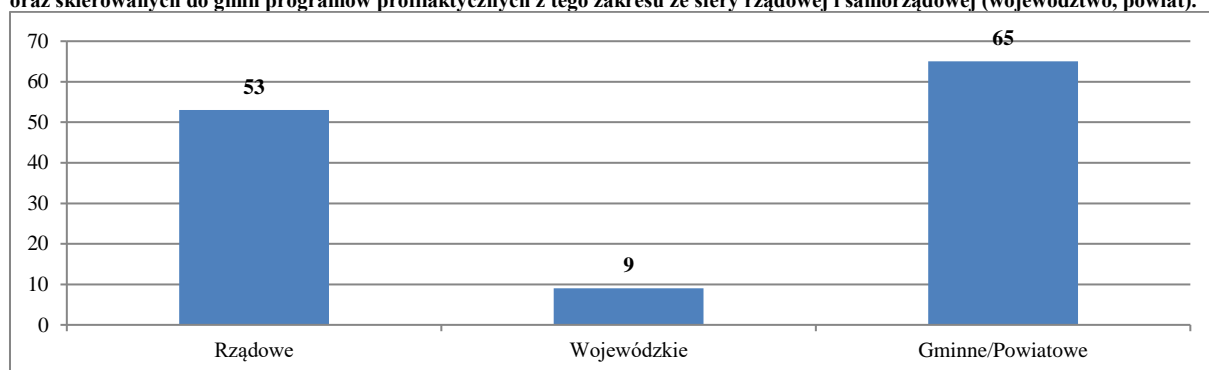
L/p	Powody	Skala ocen od 1 do 5									
		N = 310									
		5		4		3		2		1	
n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
1	brak środków finansowych	101	32,58	34	10,97	42	13,55	23	7,41	22	7,10
2	braki kadrowe	76	24,52	37	11,94	40	12,90	36	11,61	33	10,65
3	brak potrzeby	5	1,61	11	3,55	45	14,52	40	12,90	104	33,55
4	brak instytucji otoczenia	48	15,48	35	11,29	63	20,32	29	9,36	39	12,58
5	brak współpracy z instytucjami otoczenia	27	8,71	25	8,07	68	21,94	31	10,00	54	17,42
6	brak odpowiedniej infrastruktury	62	20,00	39	12,58	50	16,13	25	8,07	35	11,29
7	brak zapisów dotyczących prowadzenia działań profilaktycznych w dokumentach strategicznych i programowych	17	5,48	12	3,87	50	16,13	28	9,03	100	32,26

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

4.3. BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH

Kolejnym obszarem ujętym w badaniu „Działania profilaktyczne” była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Z analizy danych otrzymanych z ośrodków pomocy społecznej wynika, że w 146 spośród nich realizowano działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych co stanowi 47,1% wszystkich ośrodków pomocy społecznej, które aktywnie wzięły udział w badaniu.

Wykres 9. Liczba gminnych programów profilaktycznych przeciwdziałających bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz skierowanych do gmin programów profilaktycznych z tego zakresu ze sfery rządowej i samorządowej (województwo, powiat).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

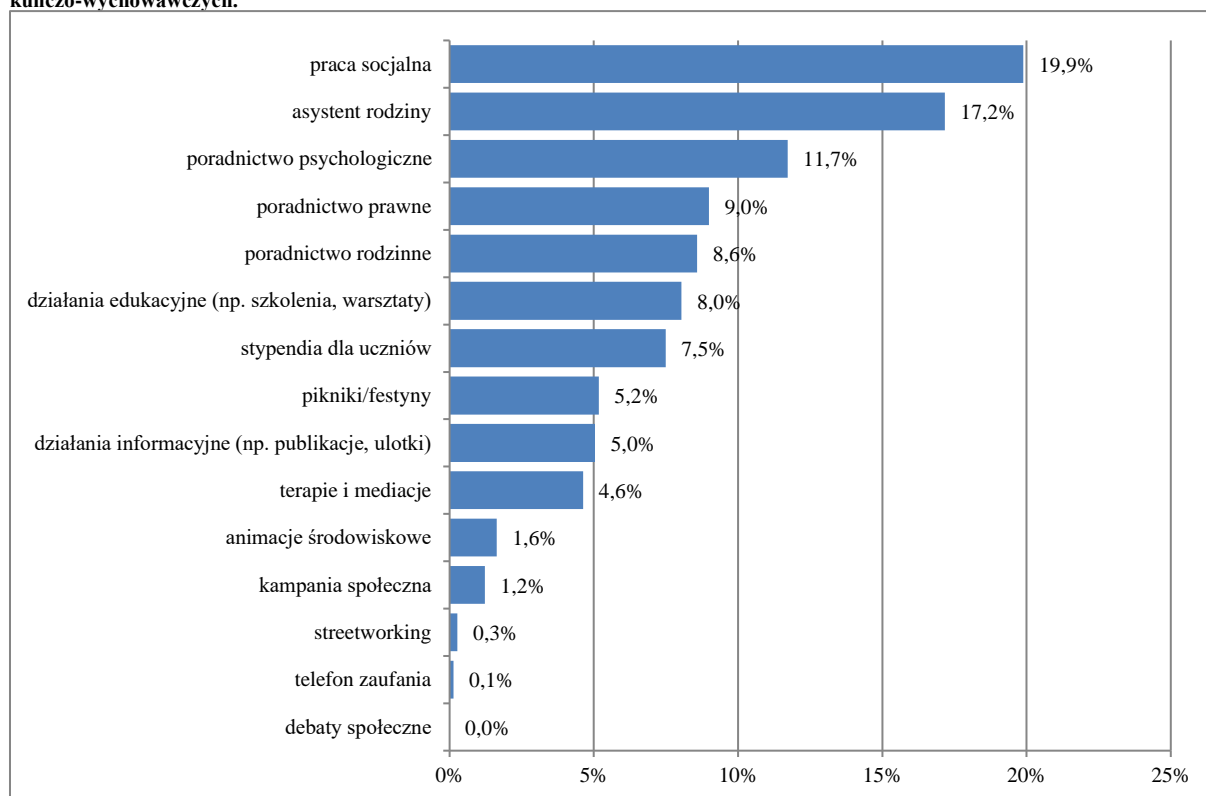
Z analizy materiału badawczego wynika, że w 2013 roku rządowe programy profilaktyki przeciwdziałające bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych realizowały 53 ośrodki pomocy społecznej. Programy te odnosiły się do: „Wspierania Rodziny i systemu pieczy zastępczej „Asystenta Rodziny i Koordynatora Pieczy Zastępczej”, pomocy państwa w zakresie dożywiania, pomocy żywnościowej z programu PEAD, Programów na Rzecz Wspierania Dziecka i Rodziny, Gminnych Systemów Opieki i Profilaktyki nad Dzieckiem i Rodziną, Programu „Świetlica- praca, dzieci”.

Odnosnie wojewódzkich programów profilaktycznych kierowanych do gmin województwa mazowieckiego jedynie 9 respondentów wskazało na ich realizację. Ankietowani najczęściej wskazywali na realizację programu „Wspierania Rodziny i systemu pieczy zastępczej”.

Wśród własnych działań profilaktycznych prowadzonych przez gminy, bądź skierowanych do gmin z poziomu powiatu, 65 ośrodków wykazało realizację takich programów. W większości realizowane były na rzecz wsparcia dziecka i rodziny oraz pieczy zastępczej m.in. „Gminne Programy Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej”, „Gminne Programy Wspierania Rodziny na lata 2013 – 2015”, „Gminne Programy Przeciwdziałania Przemocy”.

Pośród działań profilaktycznych najczęściej podejmowanych przez gminy w zakresie przeciwdziałania bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych respondenci wskazali: pracę socjalną (19,9% odpowiedzi), asystenturę rodzinną (17,2%), poradnictwo psychologiczne (11,7% odpowiedzi). Do działań profilaktycznych w zakresie bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych najrzadziej wykorzystywanych, ośrodki pomocy społecznej zaliczyły: kampanie społeczne, streetworking, debaty społeczne, telefon zaufania i debaty społeczne. Szczegółowy rozkład odpowiedzi ilustruje poniższa tabela.

Wykres 10. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

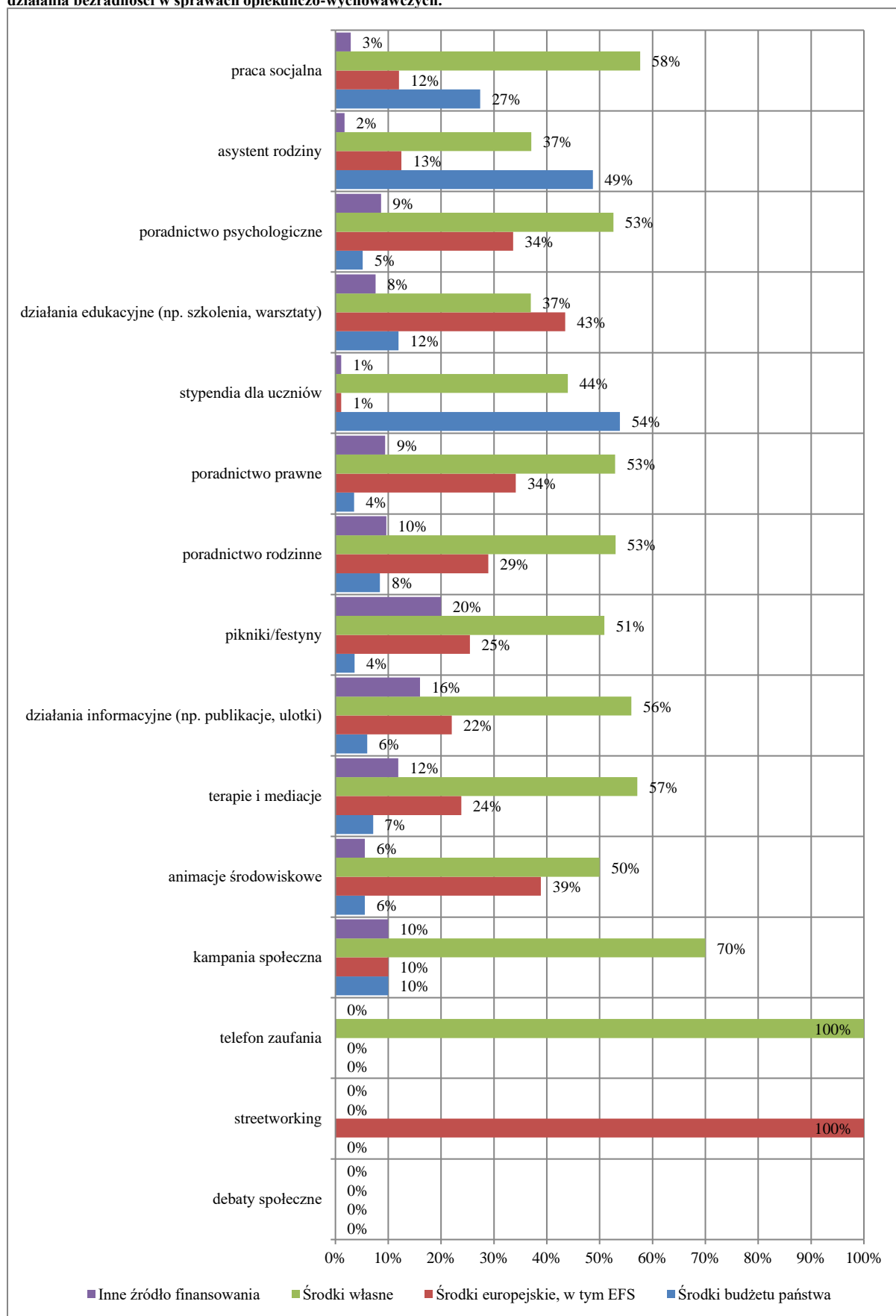
Z przeprowadzonego badania wynika, że samorządy gminne działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych finansowały przede wszystkim ze: środków własnych (średnio 51% odpowiedzi) oraz ze środków europejskich w tym EFS (średnio 24% odpowiedzi), a dopiero w dalszej kolejności ze środków budżetu państwa (średnio 16 % odpowiedzi), a także z innych źródeł finansowania (średnio 9% odpowiedzi).

Środki własne gminy przeznaczały głównie na pracę socjalną (25,3% odpowiedzi), asystenturę rodzinną (15,7% odpowiedzi) oraz na poradnictwo psychologiczne (11,1% odpowiedzi). Środki z Unii Europejskiej posłużyły respondentom do działań w obszarze: działań edukacyjnych (16,9% odpowiedzi), poradnictwo psychologiczne (16,5% odpowiedzi) oraz pracę socjalną, asystenturę rodzinną i poradnictwo prawne (po 12,3% odpowiedzi). Środki budżetu Państwa ośrodki wykorzystwały na: asystenturę rodzinną (42,6% odpowiedzi), pracę socjalną (24,9% odpowiedzi) oraz poradnictwo psychologiczne (18,5% odpowiedzi). Inne źródła finansowania posłużyły samorządom gminnym do działań w zakresie: terapii i mediacji (15,5% odpowiedzi), poradnictwa psychologicznego (14,1% odpowiedzi), poradnictwa prawnego, rodzinnego i działań informacyjnych (po 11,3% odpowiedzi).

Z analizy danych wynika, że nie wszystkie ośrodki realizowały działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych W województwie mazowieckim w 2013 roku 164 jednostki (52,90% spośród 310, które wzięły aktywny udział w badaniu) nie realizowały działań z tego zakresu. Można wymienić tu różne powody, które wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych, m. in.: brak środków finansowych (127 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), braki kadrowe (102 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), brak odpowiedniej infrastruktury (89 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), ale także brak instytucji otoczenia (76 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), brak współpracy instytucjonalnej (59 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło) czy brak zapisów dotyczących prowadzenia działań profilaktycznych w dokumentach strategicznych i programowych (28 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło). Brak takiej potrzeby wykazało 15 ośrodków.

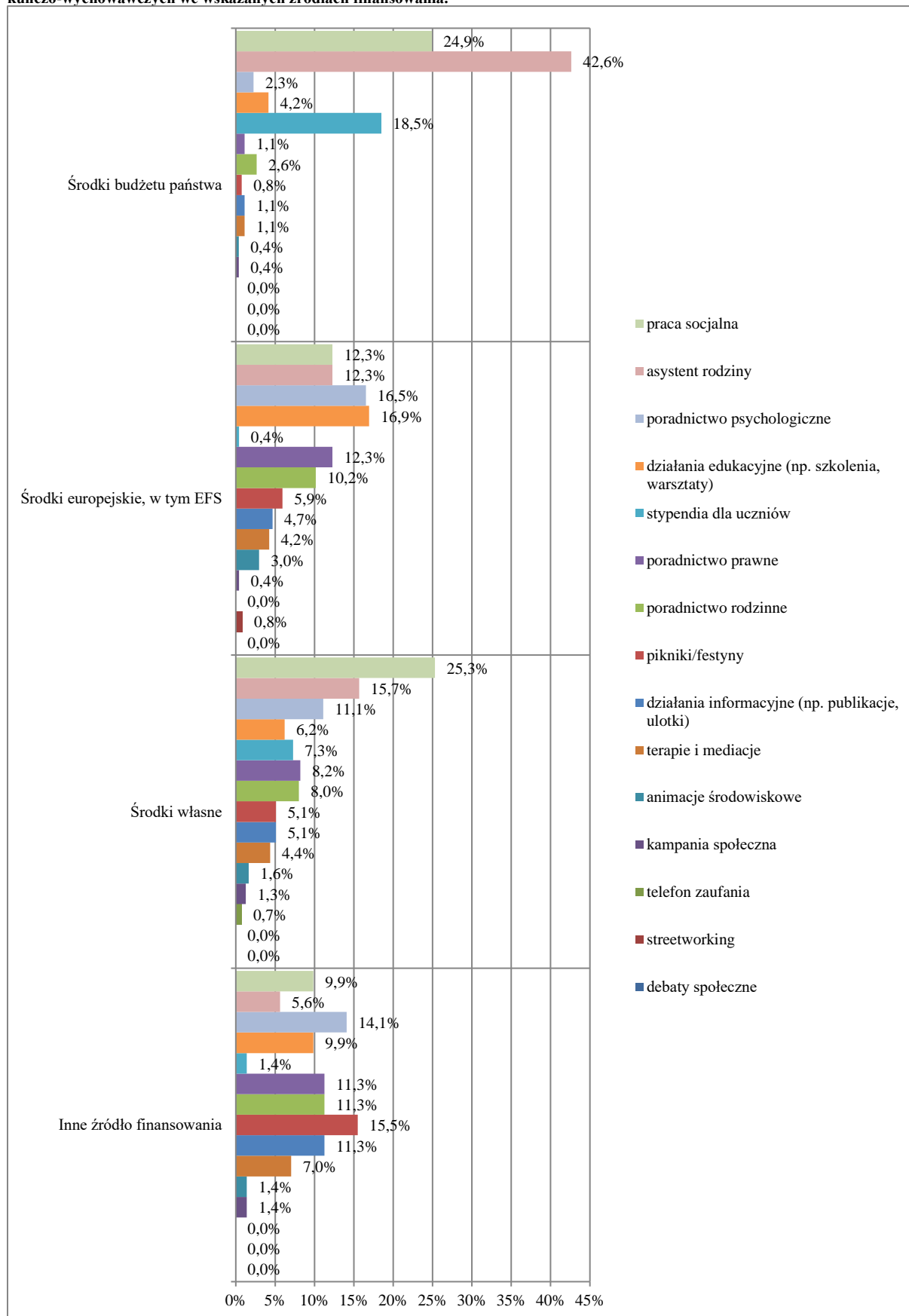
Podjęmowane działania profilaktyczne odnośnie przeciwdziałania bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych dotyczą w największym stopniu asystentury rodziny oraz pracy socjalnej. Wysoki odsetek tego rodzaju działań wynika z zakresu obowiązków jakie należą do asystenta rodziny i pracownika socjalnego, czyli pracy z rodziną. Ważnymi okazuje również prowadzenie działań ukierunkowanych na pomoc stypendialną oraz edukacyjno-informacyjnych oraz specjalistycznego poradnictwa rodzinnego, psychologicznego i prawnego. Zapewnienie kompleksowej opieki oraz wsparcia ze strony specjalistów daje szansę na zminimalizowanie dysfunkcji występujących w rodzinie.

Wykres 11. Procentowy udział wskazanych źródeł finansowania w poszczególnych działaniach profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Wykres 12. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych we wskazanych źródłach finansowania.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Tabela 4. Powody, które w opinii jednostek wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych w zakresie bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

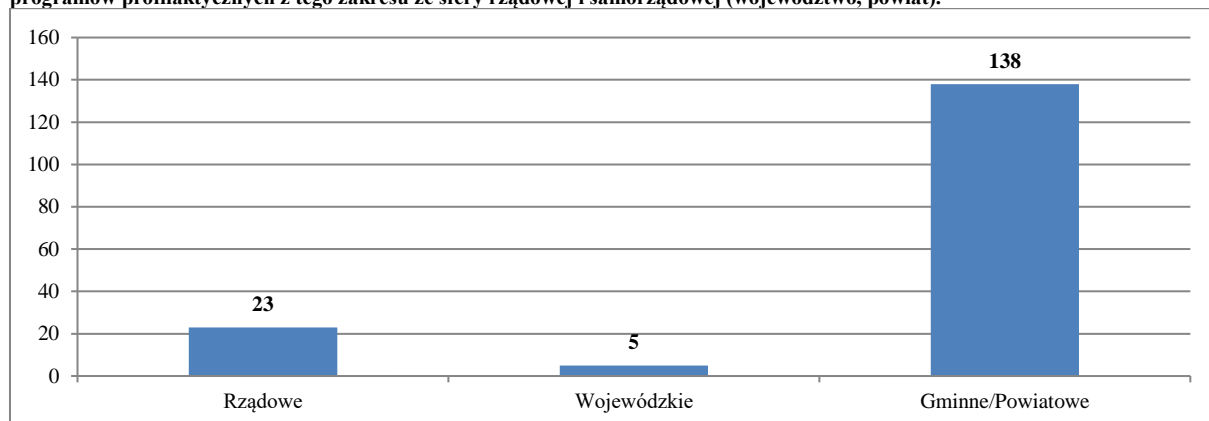
Lp.	Powody	Skala ocen od 1 do 5									
		N = 310									
		5		4		3		2		1	
n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
1	brak środków finansowych	99	31,94	28	9,03	34	10,97	17	5,48	28	9,03
2	braki kadrowe	75	24,19	27	8,71	38	12,26	33	10,65	31	10,00
3	brak potrzeby	5	1,61	10	3,23	47	15,16	39	12,58	89	28,71
4	brak instytucji otoczenia	40	12,90	36	11,61	57	18,39	25	8,07	36	11,61
5	brak współpracy z instytucjami otoczenia	27	8,71	32	10,32	56	18,07	28	9,03	48	15,48
6	brak odpowiedniej infrastruktury	50	16,13	39	12,58	48	15,48	25	8,07	34	10,97
7	brak zapisów dotyczących prowadzenia działań profilaktycznych w dokumentach strategicznych i programowych	17	5,48	11	3,55	45	14,52	30	9,68	89	28,71

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

4.4. PRZEMOC W RODZINIE

Czwartym obszarem ujętym w badaniu „Działania profilaktyczne” była przemoc w rodzinie. Z analizy danych otrzymanych z ośrodków pomocy społecznej wynika, że w 189 spośród nich realizowano działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie co stanowi 61% wszystkich ośrodków pomocy społecznej, które aktywnie wzięły udział w badaniu.

Wykres 13. Liczba gminnych programów profilaktycznych przeciwdziałających przemocy w rodzinie oraz skierowanych do gmin programów profilaktycznych z tego zakresu ze sfery rządowej i samorządowej (województwo, powiat).

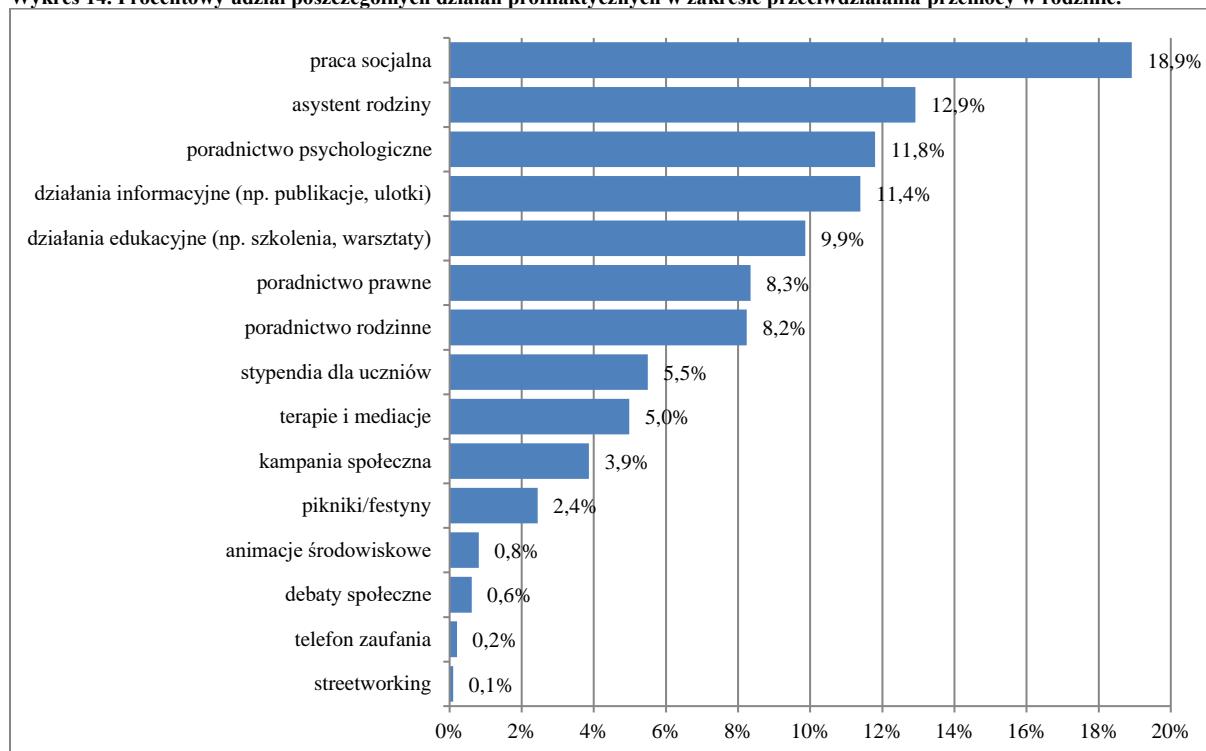
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Z analizy materiału badawczego wynika, że w 2013 roku rządowe programy profilaktyki przeciwdziałające przemocy w rodzinie realizowały 23 ośrodki pomocy społecznej. Programy te odnosiły się do: „Resortowego Programu Przeciwdziałaniu Przemocy w Rodzinie, osłonowych programów „Wspierania Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałaniu Przemocy Rodzinie”, „Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, Gminnych Programów Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy.

Odnosnie wojewódzkich programów profilaktycznych kierowanych do gmin Mazowsza jedynie 5 respondentów wskazało na ich realizację. W 2013 roku realizowany był jedynie „Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”.

Wśród własnych działań profilaktycznych prowadzonych przez gminy, bądź skierowanych do gmin z poziomu powiatu, 138 ośrodków wykazało realizację takich programów. W większości były realizowane: „Programy Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy”, działania Zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Pośród działań profilaktycznych najczęściej podejmowanych przez gminy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie respondenci wskazali: pracę socjalną (18,9% odpowiedzi), asystenturę rodzinną (12,9% odpowiedzi), poradnictwo psychologiczne (11,8% odpowiedzi). Do działań profilaktycznych w zakresie przemocy w rodzinie najrzadziej wykorzystywanych, ośrodki pomocy społecznej zaliczyły: animacje środowiskowe, debaty społeczne, telefon zaufania i streetworking. Szczegółowy rozkład odpowiedzi ilustruje poniższa tabela.

Wykres 14. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

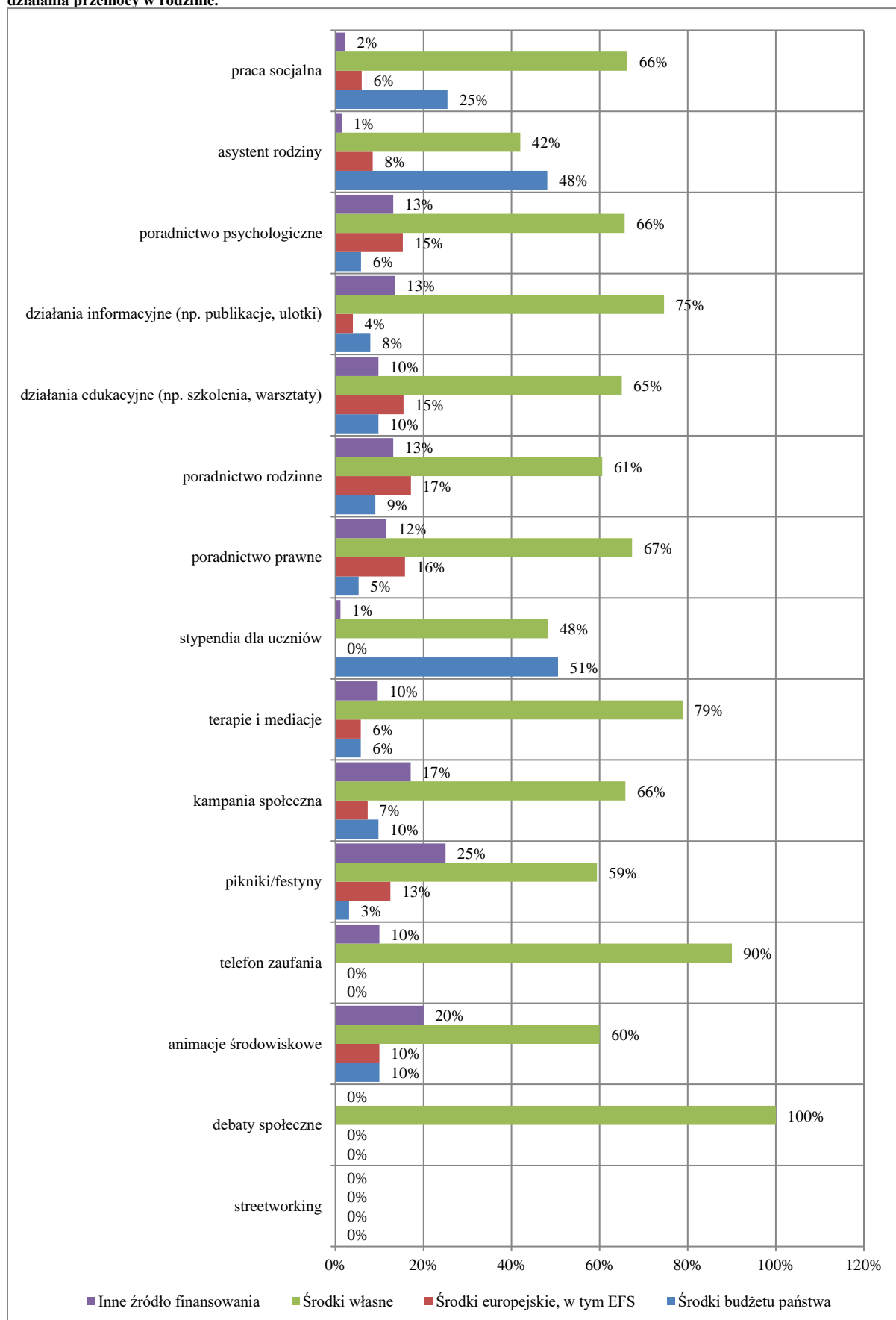
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Z przeprowadzonego badania wynika, że samorzady gminne działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie finansowały przede wszystkim ze: środków własnych (średnio 63% odpowiedzi) ze środków budżetu państwa (średnio 16 % odpowiedzi), a dopiero w dalszej kolejności a także z innych źródeł finansowania (średnio 12% odpowiedzi) oraz ze środków europejskich w tym EFS (średnio 9% odpowiedzi). Środki własne gminy na profilaktykę związaną z przemocą w rodzinie przeznaczają głównie na działania związane z : pracą socjalną (25,3% odpowiedzi), asystenturę rodzinną (15,7% odpowiedzi) oraz na poradnictwo psychologiczne (11,1% odpowiedzi). Środki budżetu Państwa ośrodki wykorzystują na: asystenturę rodzinną (42,6% odpowiedzi), pracę socjalną (24,9% odpowiedzi) oraz poradnictwo psychologiczne (18,5% odpowiedzi). Inne źródła finansowania posłużyły samorządom gminnym do działań w zakresie: terapii i mediacji (15,5% odpowiedzi), poradnictwa psychologicznego (14,1% odpowiedzi), poradnictwa prawnego, rodzinnego i działań informacyjnych (po 11,3% odpowiedzi). Środki z Unii Europejskiej posłużyły respondentom do działań w obszarze: działań edukacyjnych (16,9% odpowiedzi), poradnictwo psychologiczne (po 16,5% odpowiedzi) oraz pracę socjalną i asystenturę rodzinną (po 12,3% odpowiedzi).

Z analizy danych wynika, że nie wszystkie ośrodki realizowały działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W województwie mazowieckim w 2013 roku 121 jednostek (39% spośród 310, które wzięły aktywny udział w badaniu) nie realizowało działań z tego zakresu. Można wymienić tu różne powody, które wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych, m. in.: brak środków finansowych (115 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), braki kadrowe (94 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), brak odpowiedniej infrastruktury (80 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), ale także brak instytucji otoczenia (60 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), brak współpracy instytucjonalnej (45 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło) czy brak zapisów dotyczących prowadzenia działań profilaktycznych w dokumentach strategicznych i programowych (20 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło). Brak takiej potrzeby wykazało 16 ośrodków.

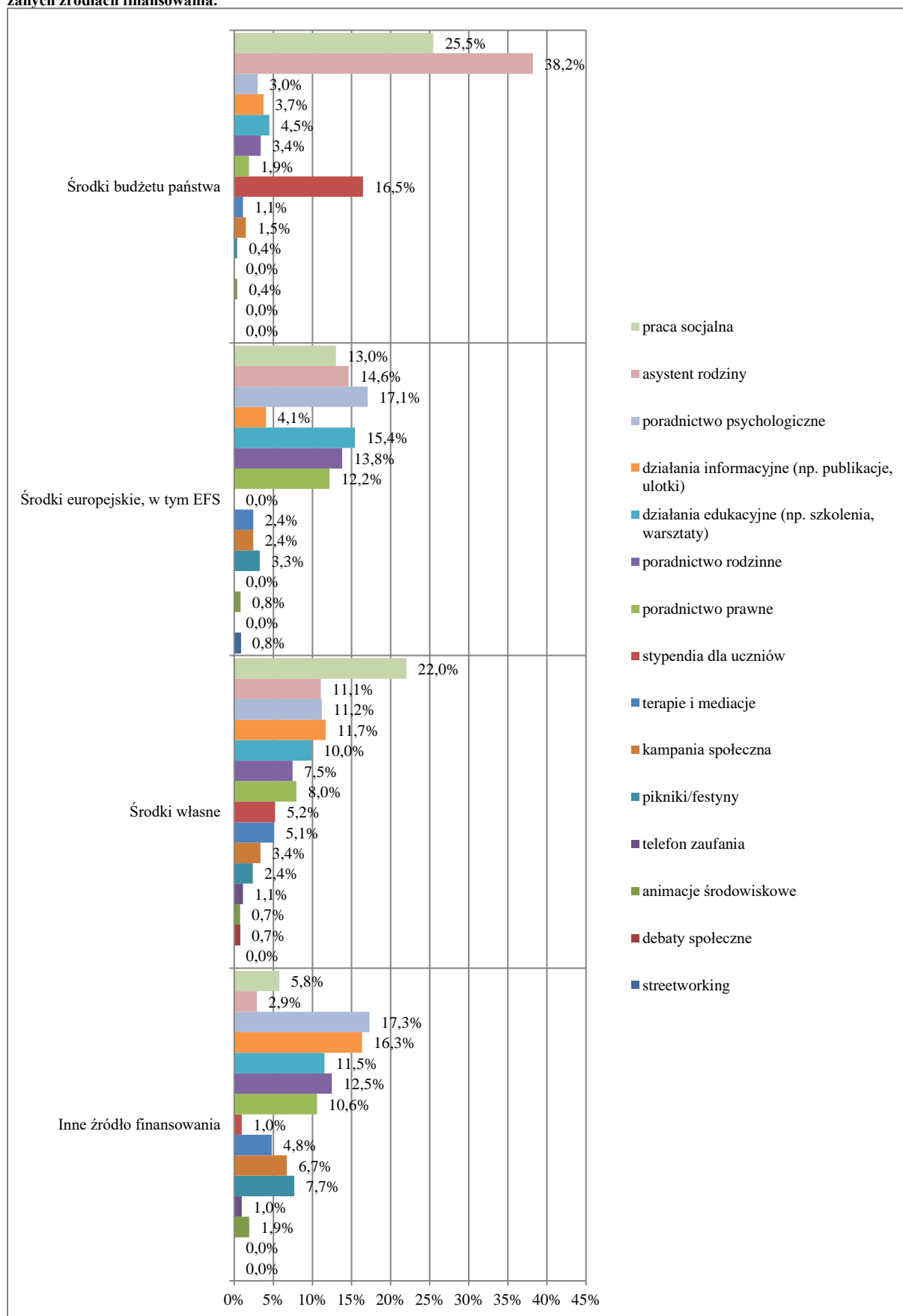
Wieloaspektowe podejście do problemu przemocy wymaga pracy wielu specjalistycznych instytucji. Bardzo ważne jest również tworzenie programów i strategii dla omawianego zjawiska. Biorąc pod uwagę problematykę badania, do respondentów skierowano pytania odnośnie realizacji programów oraz podejmowanych działań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania przemocy. Poproszono również o wskazanie źródeł finansowania tych działań. Zdaniem respondentów praca socjalna była najczęściej finansowanym działaniem na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Istotną okazała się również asystentura rodziny. Wysoki odsetek osób zatrudnionych na stanowisku asystenta rodziny wynika z zapisów zawartych w Ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej . Osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie korzystają z poradnictwa psychologicznego, rodzinnego i prawnego. Jednakże działania profilaktyczne kieruje się nie tylko do ofiar przemocy. Większość ośrodków prowadzi działania informacyjne (np. publikacje, roznoszenie ulotek) mające na celu

Wykres 15. Procentowy udział wskazanych źródeł finansowania w poszczególnych działaniach profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Wykres 16. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie we wskazanych źródłach finansowania.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Tabela 5. Powody, które w opinii jednostek wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych w zakresie przemocy w rodzinie.

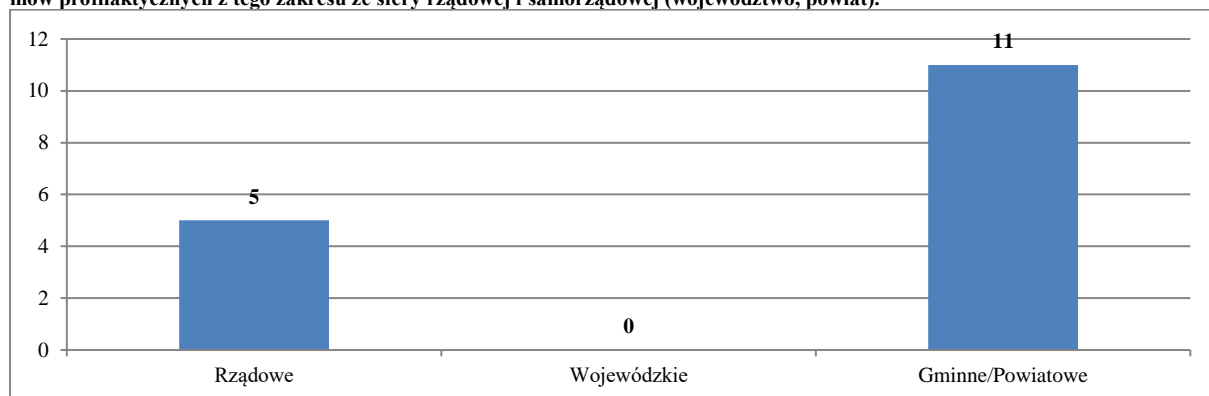
Lp.	Powody	Skala ocen od 1 do 5 N = 310									
		5		4		3		2		1	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1	brak środków finansowych	88	28,39	27	8,71	26	8,39	15	4,84	20	6,45
2	braki kadrowe	61	19,68	33	10,65	31	10,00	22	7,10	26	8,39
3	brak potrzeby	5	1,61	11	3,55	25	12,4	25	8,10	92	29,68
4	brak instytucji otoczenia	31	10,00	29	9,36	50	16,13	22	7,10	33	10,65
5	brak współpracy z instytucjami otoczenia	20	6,45	25	8,07	55	17,74	20	6,45	38	12,26
6	brak odpowiedniej infrastruktury	46	14,84	34	10,97	42	13,55	15	4,84	26	8,39
7	brak zapisów dotyczących prowadzenia działań profilaktycznych w dokumentach strategicznych i programowych	11	3,55	9	2,90	33	10,66	21	6,77	85	27,42

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

4.5. BEZDOMNOŚĆ

Ostatnim obszarem ujętym w badaniu „Działania profilaktyczne” było przeciwdziałanie bezdomności. Z analizy danych otrzymanych z ośrodków pomocy społecznej wynika, że tylko w 56 spośród nich realizowano działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania bezdomności co stanowi 18% wszystkich ośrodków pomocy społecznej, które aktywnie wzięły udział w badaniu.

Wykres 17. Liczba gminnych programów profilaktycznych przeciwdziałających bezdomności oraz skierowanych do gmin programów profilaktycznych z tego zakresu ze sfery rządowej i samorządowej (województwo, powiat).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Z analizy materiału badawczego wynika, że w 2013 roku rządowe programy profilaktyki przeciwdziałające bezdomności realizowało jedynie 5 ośrodków pomocy społecznej. Programy te odnosiły się do: pomocy państwa w zakresie dożywiania, wspierania działań na rzecz powrotu osób bezdomnych do społeczeństwa, ustalenia standardów wychodzenia z bezdomności.

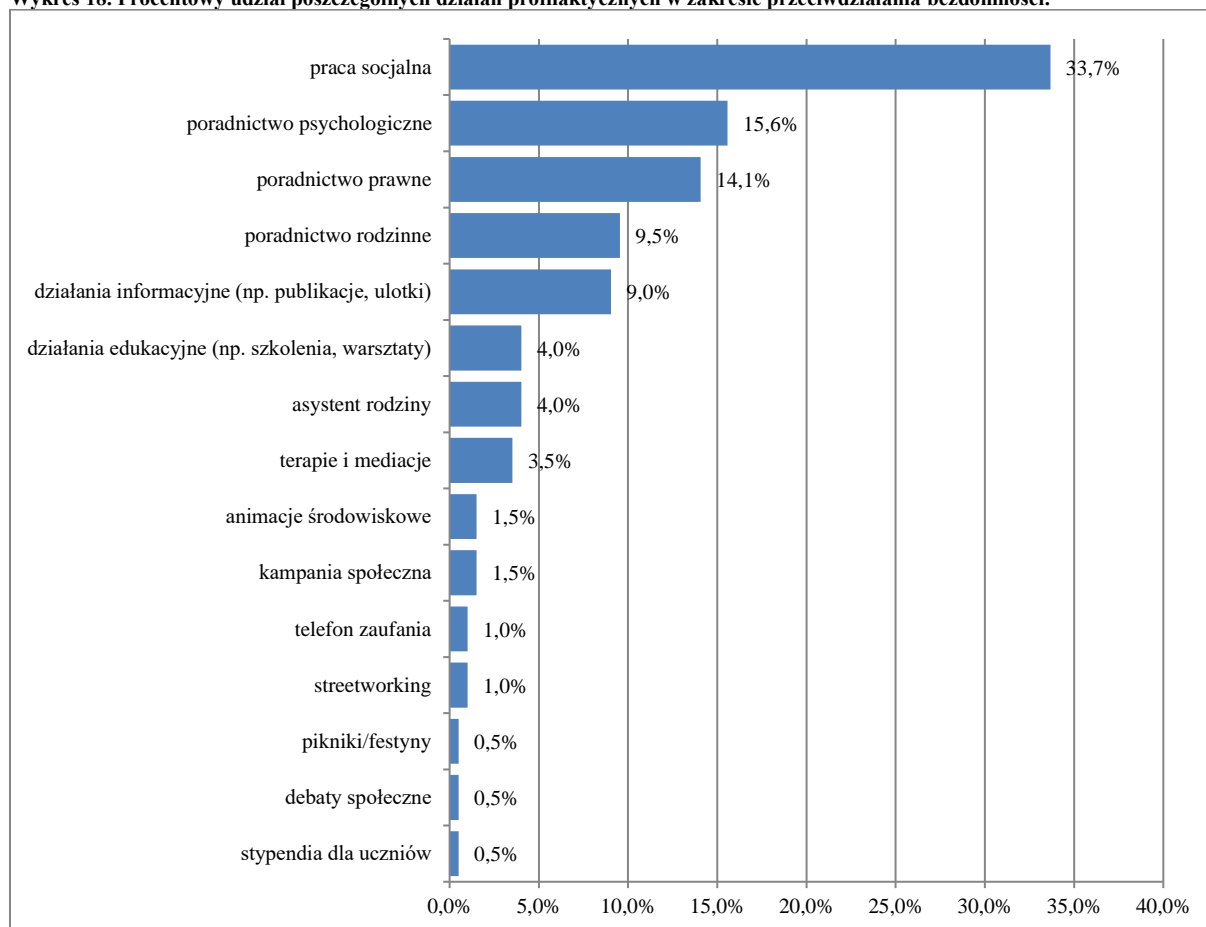
Z przeprowadzonego badania wynika, że nie realizowano wojewódzkich programów profilaktyki społecznej w zakresie przeciwdziałania bezdomności.

Wśród własnych działań profilaktycznych prowadzonych przez gminy, bądź skierowanych do gmin z poziomu powiatu, 11 ośrodków wykazało realizację takich programów. Najczęściej wymienianymi programami wśród respondentów są: Gminne Strategie Rozwiązywania Problemów Społecznych, „Program dla osób bezdomnych” „Pomoc osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością. Szczególnym regionem realizującym gminne programy wychodzenia z bezdomności jest m.st. Warszawa. Poszczególne dzielnice podejmują szereg indywidualnych programów na rzecz przeciwdziałania bezdomności: Dzielnica Mokotów – Mokotowski Program wychodzenia z bezdomności, Dzielnica Praga Południe – „Twój Dom – partnerstwo na rzecz osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością w Dzielnicy Praga – Południe” oraz „Bezdomni Zimą”, Dzielnica Targówek „System profilaktyki bezdomności pomocy osobom bezdomnym w Warszawie”, Dzielnica Ursus – „Ja i moja przyszłość, Dzielnica Ursynów – Strategia rozwiązywania problemów społecznych, Dzielnica Wawer – Program wychodzenia z bezdomności. Szereg gmin, pomimo braku programów dotyczących problemu bezdomności podejmowały działania profilaktyczne w w/w zakresie w oparciu o zapisy ustawy o pomocy społecznej.

Pośród działań profilaktycznych najczęściej podejmowanych przez gminy w zakresie przeciwdziałania bezdomności respondenci wskazali: pracę socjalną (33,7% odpowiedzi), poradnictwo psychologiczne (15,6%

odpowiedzi), poradnictwo prawne (14,1% odpowiedzi). Do działań profilaktycznych w zakresie bezdomności najrzadziej wykorzystywanych, ośrodki pomocy społecznej zaliczyły: streetworking, pikniki i festyny, debaty społeczne, stypendia dla uczniów. Szczegółowy rozkład odpowiedzi ilustruje poniższa tabela.

Wykres 18. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania bezdomności.

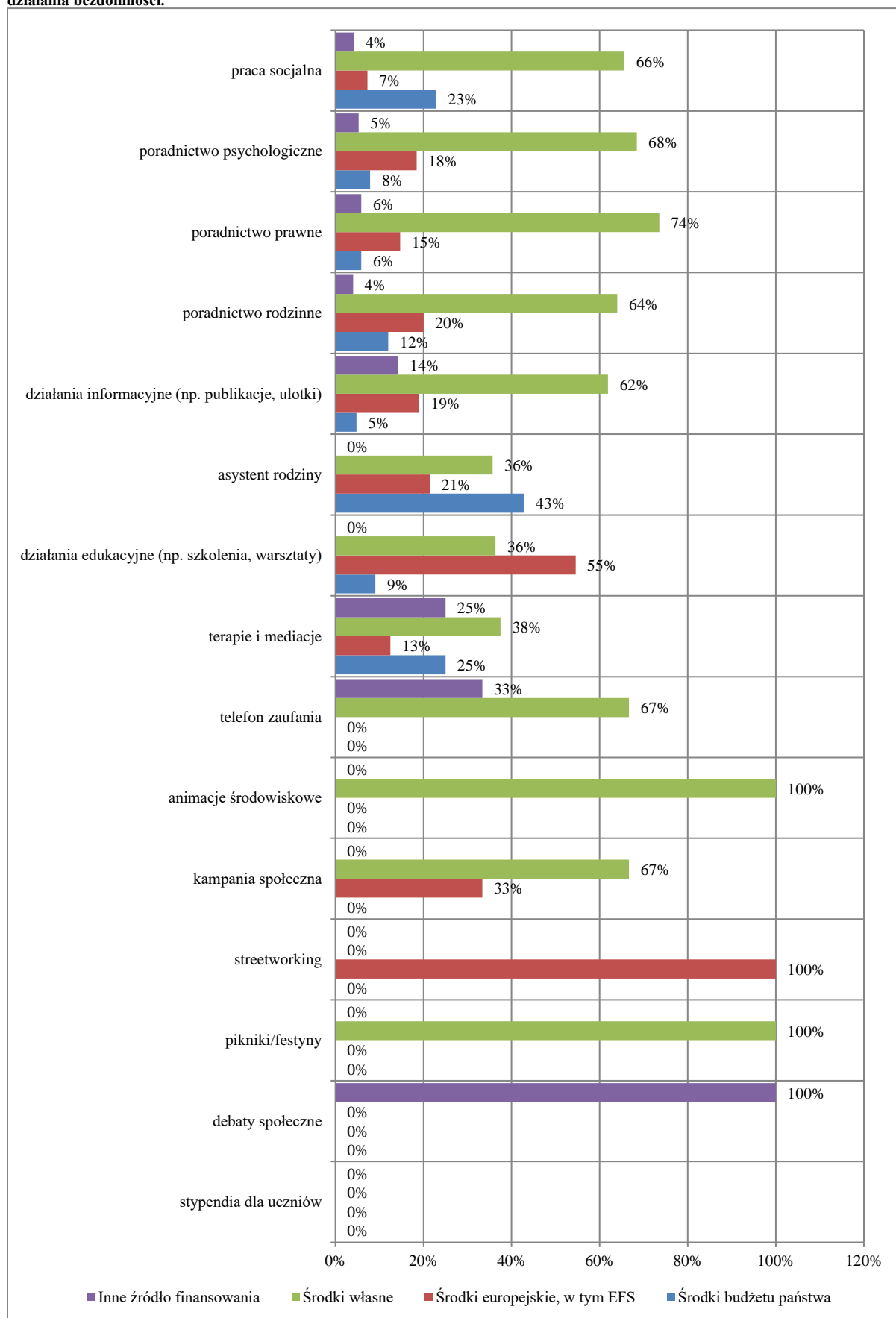

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Z przeprowadzonego badania wynika, że samorzady gminne działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania bezdomności finansowały przede wszystkim ze: środków własnych (średnio 54% odpowiedzi) ze środków europejskich w tym EFS (średnio 20% odpowiedzi), ze środków budżetu państwa (średnio 16 % odpowiedzi), a dopiero w dalszej kolejności z innych źródeł finansowania (średnio 10% odpowiedzi). Środki własne gminy na profilaktykę związaną z bezdomnością przeznaczały głównie na działania związane z: pracą socjalną (38,4% odpowiedzi), poradnictwem psychologicznym (15,9% odpowiedzi) oraz na poradnictwem prawnym (15,2% odpowiedzi). Środki z Unii Europejskiej posłużyły respondentom do działań w obszarze: poradnictwa psychologicznego i pracy socjalnej (po 17,1% odpowiedzi) działań edukacyjnych (14,6% odpowiedzi) oraz poradnictwa prawnego rodzinnego (po 12,2% odpowiedzi). Środki budżetu Państwa ośrodki wykorzystywały na: pracę socjalną (55% odpowiedzi) oraz asystenturę rodzinną (15% odpowiedzi). Inne źródła finansowania posłużyły samorządom gminnym do działań w zakresie: pracy socjalnej (25% odpowiedzi), działań informacyjnych (18,8% odpowiedzi), poradnictwa psychologicznego (14,1% odpowiedzi), poradnictwa prawnego, rodzinnego oraz terapii i mediacji (po 12,5% odpowiedzi).

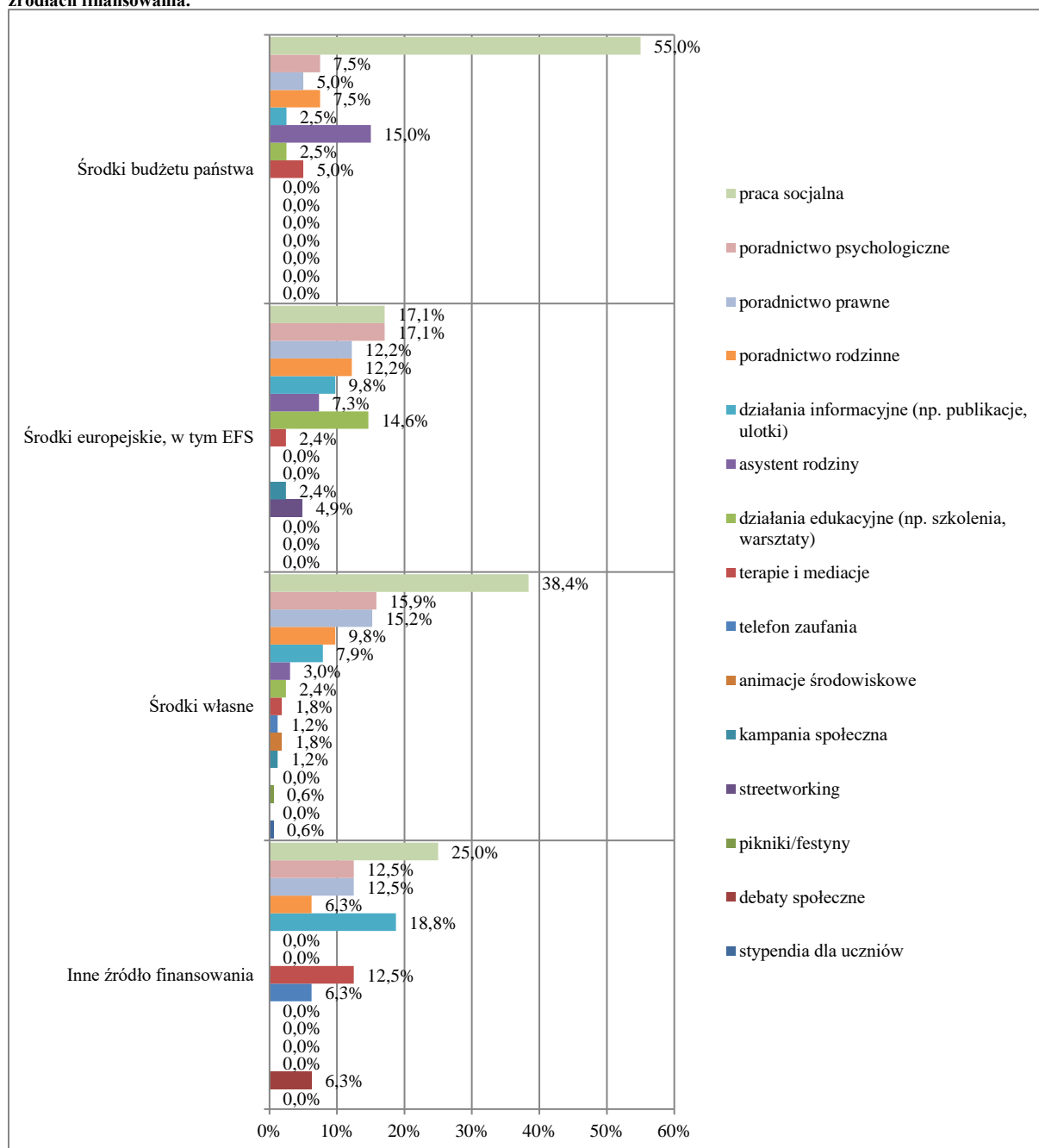
Z analizy danych wynika, że nie wszystkie ośrodki realizowały działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W województwie mazowieckim w 2013 roku 254 jednostki (82% spośród 310, które wzięły aktywny udział w badaniu) nie realizowało działań z tego zakresu. Można wymienić tu różne powody, które wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych, m. in.: brak środków finansowych (101 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), brak odpowiedniej infrastruktury (94 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), braki kadrowe (75 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), ale także brak instytucji otoczenia (73 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło), brak współpracy instytucjonalnej (58 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło) czy brak zapisów dotyczących prowadzenia działań profilaktycznych w dokumentach strategicznych i programowych (36 odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło, wpłynęło). Brak takiej potrzeby wykazało 117 ośrodków.

Wykres 19. Procentowy udział wskazanych źródeł finansowania w poszczególnych działaniach profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania bezdomności.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Wykres 20. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania bezdomności we wskazanych źródłach finansowania.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Tabela 6. Powody, które w opinii jednostek wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych w zakresie bezdomności.

Lp.	Powody	Skala ocen od 1 do 5									
		N = 310									
		5		4		3		2		1	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1	brak środków finansowych	75	24,19	26	8,39	31	10,00	14	4,52	76	24,52
2	braki kadrowe	52	16,72	23	7,42	29	9,36	21	6,77	90	29,03
3	brak potrzeby	86	27,74	31	10,00	30	9,68	29	9,36	64	20,65
4	brak instytucji otoczenia	47	15,16	26	8,39	31	10,00	29	9,36	78	25,16
5	brak współpracy z instytucjami otoczenia	31	10,00	27	8,71	36	11,61	30	9,36	87	25,16
6	brak odpowiedniej infrastruktury	60	19,36	34	10,97	33	10,65	21	6,77	73	23,55
7	brak zapisów dotyczących prowadzenia działań profilaktycznych w dokumentach strategicznych i programowych	20	6,45	16	5,16	34	10,97	22	7,10	117	37,74

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

W kwestionariuszu badania zadano także 2 pytania podsumowujące, w których zadano pytania o powody utrudniające i ułatwiające realizację działań profilaktycznych w ogóle. Z analizy danych wynika, że jednostki najczęściej jako czynnik utrudniający wskazywali: brak środków finansowych (40,65% odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło) braki kadrowe (26,45% odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło), brak odpowiedniej infrastruktury (23,87% odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło). Pozostałe powody były mniej uciążliwe w podejmowaniu działań profilaktycznych i były to: brak instytucji otoczenia (15,16% odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło), brak współpracy z instytucjami otoczenia (9,36% odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło), brak zapisów dotyczących prowadzenia działań profilaktycznych w dokumentach strategicznych i programowych (4,52% odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło). Brak takiej potrzeby wykazało 2,26% respondentów.

Tabela 7. Czynniki, które w opinii jednostek utrudniały realizację wszystkich działań profilaktycznych.

L/p	Powody	Skala ocen od 1 do 5									
		N = 310									
		5		4		3		2		1	
n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
1	brak środków finansowych	126	40,65	44	14,20	39	12,58	16	5,16	85	27,42
2	braki kadrowe	82	26,45	54	17,42	49	15,81	33	10,65	92	29,68
3	brak potrzeby	7	2,26	16	5,16	82	26,45	50	16,13	155	50,00
4	brak instytucji otoczenia	47	15,16	48	15,48	81	26,13	35	11,29	99	31,94
5	brak współpracy z instytucjami otoczenia	29	9,36	38	12,26	81	26,13	39	12,58	123	39,68
6	brak odpowiedniej infrastruktury	74	23,87	47	15,16	71	22,90	21	6,77	97	31,29
7	brak zapisów dotyczących prowadzenia działań profilaktycznych w dokumentach strategicznych i programowych	14	4,52	22	7,10	55	17,74	38	12,26	181	58,39

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Kolejne pytanie skierowane do ośrodków pomocy społecznej dotyczyło czynników ułatwiających realizację wszystkich działań profilaktycznych. Z analizy danych wynika, że jednostki najczęściej jako czynnik ułatwiający realizację wszystkich działań profilaktycznych wskazywali: posiadanie wyspecjalizowanej kadry (26,77% odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło), dysponowania odpowiednimi środkami finansowymi (25,81% zdecydowanie wpłynęło), dotychczasowe doświadczenia, przykłady dobrych praktyk (21,61% odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło), możliwość pozyskania dodatkowych zewnętrznych środków finansowych (17,42% odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło), dodatkowe zasoby kadrowe (16,45%, odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło), odpowiednia infrastruktura np. lokalowa, transportowa (15,16% odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło), współpraca z otoczeniem (13,55% odpowiedzi zdecydowanie wpłynęło).

Tabela 8. Czynniki, które w opinii jednostek ułatwiały realizację wszystkich działań profilaktycznych.

L/p	Powody	Skala ocen od 1 do 5									
		N = 310									
		5		4		3		2		1	
1	%	1	%	1	%	1	%	1	%		
1	zabezpieczenie odpowiedniej wysokości środków finansowych w budżecie jednostki	80	25,81	28	9,03	50	16,13	25	8,07	127	40,97
2	możliwość pozyskania dodatkowych zewnętrznych środków finansowych	54	17,42	45	14,52	62	20,00	30	9,68	119	38,39
3	wyspecjalizowana kadra	83	26,77	61	19,68	47	15,16	16	5,16%	103	33,23
4	dodatkowe zasoby kadrowe	51	16,45	32	10,32	37	11,94	30	9,68	160	51,61
5	współpraca z otoczeniem	42	13,55	53	17,10	69	22,26	34	10,97	112	36,13
6	odpowiednia infrastruktura (np. lokalowe, transportowe itp.)	47	15,16	24	7,74	62	20,00	38	12,26	139	44,84
7	dotychczasowe doświadczenia (Dobre praktyki)	67	21,61	49	15,81	58	18,71	19	6,13	117	37,74

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

5. WNIOSKI

Analiza zebranych w trakcie badania „Profilaktyka instytucjonalna” informacji stała się podstawą do sformułowania poniższych wniosków dla województwa mazowieckiego:

1. Z analizy wyników przeprowadzonego badania wynika, że w zakresie prowadzonej profilaktyki przeciwdziałania skutkom oddziaływania pięciu wybranych problemów społecznych (ubóstwa bezrobocia, bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych, przemocy w rodzinie, bezdomności), ponad połowa gmin województwa mazowieckiego, która wzięła aktywny udział w badaniu, nie realizowała w 2013 roku działań profilaktycznych w tym zakresie. Jedynym przypadkiem, w którym większość gmin zadeklarowała realizację działań profilaktycznych było przeciwdziałanie skutkom przemocy w rodzinie (61% ośrodków). W przypadku przeciwdziałania bezdomności aktywność w zakresie działań profilaktycznych wykazało jedynie 18% ośrodków.
2. Aktywność gmin województwa mazowieckiego w zakresie przeciwdziałania skutkom występowania na ich terenie problemów społecznych przejawiała się głównie w realizacji rządowych i gminnych programów profilaktycznych. Programy wojewódzkie były realizowane przez pojedyncze gminy lub jak w przypadku przeciwdziałania bezdomności nie były realizowane w ogóle. Najczęściej realizowanymi przez gminy rządowymi programami profilaktycznymi były: „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, „Resortowy program wspierania rodziny i pieczy zastępczej” oraz „Krajowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie”. Wśród własnych działań profilaktycznych prowadzonych przez gminy, wskazywały one najczęściej realizację programów wynikających z: Gminnych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych”, „Gminnych Programów Wspierania Rodziny” oraz „Gminnych Programów Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”.
3. Najczęściej stosowane działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania problemom społecznym to: praca socjalna, asystentura rodzinna, poradnictwo psychologiczne, działania edukacyjno-informacyjne. Najbardziej ośrodki pomocy społecznej wykorzystują w rozwiązywaniu problemów społecznych takie narzędzia jak: telefon zaufania, debaty społeczne czy streetworking.
4. Z przeprowadzonego badania wynika, że samorządy gminne działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania wybranym problemom społecznym finansowały przede wszystkim ze: środków własnych (średnio 52% wskazań), środków EFS (średnio 24% wskazań), budżetu państwa (średnio 16% wskazań) oraz innych źródeł finansowania (średnio 8% wskazań).
5. Respondenci, jako czynniki utrudniające realizację wszystkich działań profilaktycznych najczęściej wskazywali: brak środków finansowych, brak odpowiedniej infrastruktury. Czynniki ułatwiające realizację wszystkich działań profilaktycznych według ankietowanych to: posiadanie wyspecjalizowanej kadry, dysponowanie odpowiednimi środkami finansowymi, dotychczasowe doświadczenia, przykłady dobrych praktyk.
6. Wyniki badania wskazują na potrzebę przygotowanie lepszej infrastruktury dla prowadzenia działań profilaktycznych, w szczególności edukacji wyspecjalizowanej kadry, stworzenia katalogu dobrych praktyk profilaktycznych, zwiększenia skali środków na działania profilaktyczne oraz wsparcia procesów decyzyjnych poprzez dostarczanie danych w zakresie efektywności i skuteczności usług profilaktycznych.
7. Z uwagi na znaczący udział środków europejskich w finansowaniu usług profilaktycznych (średnio 24%), wskazane jest wykorzystanie środków europejskich przeznaczonych na lata 2014-2020 do budowy infrastruktury dla prowadzenia działań profilaktycznych.
8. Z przeprowadzonego badania wyłaniają się obszary badawcze, które z uwagi na swoją złożoność wymagają pogłębionej analizy w odrębnych badaniach. Dotyczą one: szczegółowej analizy kosztów i efektywności wskazanych usług profilaktycznych oraz analizy dostępności usług profilaktycznych dla korzystających z pomocy społecznej z wybranych powodów określonych w ustawie o pomocy społecznej.

6. ZAŁĄCZNIKI

6.1. LISTA WSKAŹNIKÓW

Lp.	Wskaźnik	Status	Źródło	Wielkość (2013 r.)	Dane dodatkowe/pomocnicze
1	Wskaźnik pomocy z powodu ubóstwa	obowiązkowy	MP i PS 03R	59,59%	stosunek liczby osób w rodzinach objętych pomocą z powodu ubóstwa (230 223) do ogólnej liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej (386 338), pomnożony przez 100%.
2	Wskaźnik pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	obowiązkowy	MP i PS 03R	27,75%	stosunek liczby osób w rodzinach objętych pomocą z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (107 212) do ogólnej liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej (386 338) pomnożony przez 100%
3	Wskaźnik pomocy z powodu przemocy w rodzinie	obowiązkowy	MP i PS 03R	2,06%	stosunek liczby osób w rodzinach objętych pomocą z powodu przemocy w rodzinie (7 944) do liczby osób w rodzinach ogółem korzystających z pomocy społecznej (386 338) pomnożony przez 100%
4	Wskaźnik pomocy z powodu bezdomności	obowiązkowy	MP i PS 03R	1,01%	stosunek liczby osób w rodzinach objętych pomocą z powodu bezdomności (3936) do ogólnej liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy (386 338) pomnożony przez 100%
5	Wskaźnik pomocy z powodu bezrobocia	obowiązkowy	MP i PS 03R	50,69%	stosunek liczby osób w rodzinach objętych pomocą z powodu bezrobocia (195 823) do liczby osób w rodzinach ogółem korzystających z pomocy (386 338) pomnożony przez 100%
6	Wskaźnik asystentury rodziny	dodatkowy	MP i PS 03R/OZPS	85	stosunek liczby rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (29 015) do liczby asystentów rodziny (341)
7	Wskaźnik upowszechniania metody asysty rodziny	obowiązkowy	OZPS/ MP i PS 03R	10,31% (OZPS)	stosunek liczby planów pracy z rodziną (2 990) do liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (29 015) pomnożony przez 100%.
8	Wskaźnik obciążenia placówek wsparcia dziennego	obowiązkowy	Rejestry Wojewody Mazowieckiego/GUS	5,8	stosunek liczby miejsc w placówkach wsparcia dziennego (5 705) do liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (984 077) pomnożony przez 1000
9	Wskaźnik dostępności zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia	obowiązkowy	OZPS/Rejestry Wojewody Mazowieckiego	OIK – 13 KIS – 13 CIS – 7 Placówki wspar. dziennego – 149 Mieszkania chronione – 45 Noclegownie, schroniska - 80	Liczby bezwzględne
10	Wskaźnik liczby indywidualnych programów pomocy	obowiązkowy	OZPS	Programy wychodz. z bezdomności – 94 Programy zatrudnienia socj. – 149 Plany pracy z rodziną - 2990	Liczby bezwzględne
11	Wskaźnik skrajnego ubóstwa	obowiązkowy	GUS	5,7%	Wskaźnik na podstawie GUS

6.2. KWESTIONARIUSZ ANKIETY

Szanowni Państwo,

Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich w ramach projektu systemowego Koordynacja na rzecz aktywnej integracji, realizuje badanie „Działania profilaktyczne”. Liczymy na Państwa pomoc i współpracę w ramach niniejszego badania. Prosimy o szczerze odpowiedzi, uzyskane informacje są poufne i posłużą wyłącznie do celów badawczych i analiz statystycznych.

Działania profilaktyczne – zdefiniowane w przedmiotowym badaniu, jako działania i środki mające na celu minimalizację wystąpienia danego problemu społecznego (wystąpienia dysfunkcji rodziców zapotrzebowanie na wsparcie z pomocy społecznej).

Wszystkie pytania w ankiecie dotyczą danych za rok 2013.

6.2.1. Przeciwdziałanie ubóstwu

1. Czy Państwa instytucja w 2013 r. realizowała działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania ubóstwu?

- tak
- nie (przejsć do pyt. 6)

2. Czy Państwa instytucja w 2013 r. realizowała rządowe programy profilaktyki społecznej w zakresie przeciwdziałania ubóstwu?

- tak
- nie
- Jakie? Proszę podać nazwę programów

3. Czy Państwa instytucja w 2013r. realizowała wojewódzkie programy profilaktyki społecznej w zakresie przeciwdziałania ubóstwu?

- tak
- nie
- Jakie? Proszę podać nazwę programów

4. Czy Państwa instytucja w 2013r. realizowała gminne/powiatowe programy profilaktyki społecznej w zakresie przeciwdziałania ubóstwu?

- tak
- nie
- Jakie? Proszę podać nazwę programów

5. Jakie działania profilaktyczne - w zakresie przeciwdziałania ubóstwu - Państwa instytucja zrealizowała w 2013 r.? Proszę zaznaczyć wszystkie realizowane i określić z jakich źródeł były one finansowane. Po uzupełnieniu pytania przejdź do pytania nr 7.

Działania w zakresie przeciwdziałaniu ubóstwu realizowane w roku 2013	1. Środki budżetu państwa	2. Środki europejskie, w tym EFS	3. Środki własne	4. Inne źródło finansowania
1 kampania społeczna				
2 animacje środowiskowe				
3 praca socjalna				
4 asystent rodziny				
5 stypendia dla uczniów				
6 działania edukacyjne (np. szkolenia, warsztaty)				
7 działania informacyjne (np. publikacje, ulotki)				
8 terapie i mediacje				
9 debaty społeczne				
10 streetworking				
11 pikniki/festyny				
12 poradnictwo prawne				
13 poradnictwo psychologiczne				
14 poradnictwo rodzinne				
15 telefon zaufania				
16 inne, jakie?				

6. W jakim stopniu poniżej przedstawione powody wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych przez Państwa instytucję w zakresie przeciwdziałania ubóstwu? Proszę ocenić na skali 1-5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nie wpłynęło”, a 5 „zdecydowanie wpłynęło”.

Powody		1	2	3	4	5
1	brak środków finansowych	1	2	3	4	5
2	braki kadrowe	1	2	3	4	5
3	brak potrzeby	1	2	3	4	5
4	brak instytucji otoczenia	1	2	3	4	5
5	brak współpracy z instytucjami otoczenia	1	2	3	4	5
6	brak odpowiedniej infrastruktury	1	2	3	4	5
7	brak zapisów dotyczących prowadzenia działań profilaktycznych w dokumentach strategicznych i programowych	1	2	3	4	5
8	złe doświadczenia, jakie?	1	2	3	4	5
9	inne, jakie?	1	2	3	4	5

6.2.2. Długotrwałe bezrobocie

7. Czy Państwa instytucja w 2013 r. realizowała działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu?

- tak
- nie (przejdź do pyt. 12)

8. Czy Państwa instytucja w 2013r. realizowała rządowe programy profilaktyki społecznej w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu?

- tak
- nie
- Jakie? Proszę podać nazwę programów

9. Czy Państwa instytucja w 2013r. realizowała wojewódzkie programy profilaktyki społecznej w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu?

- tak
- nie
- Jakie? Proszę podać nazwę programów

10. Czy Państwa instytucja w 2013r. realizowała gminne/powiatowe programy profilaktyki społecznej w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu?

- tak
- nie
- Jakie? Proszę podać nazwę programów

11. Jakie działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu Państwa instytucja zrealizowała w 2013 r.? Proszę zaznaczyć wszystkie realizowane i określić z jakich źródeł były one finansowane. Po uzupełnieniu pytania przejdź do pytania nr 13.

Działania w zakresie przeciwdziałaniu ubóstwu realizowane w roku 2013	1. Środki budżetu państwa	2. Środki europejskie, w tym EFS	3. Środki własne	4. Inne źródło finansowania
1 kampania społeczna				
2 animacje środowiskowe				
3 praca socjalna				
4 asystent rodziny				
5 stypendia dla uczniów				
6 działania edukacyjne (np. szkolenia, warsztaty)				
7 działania informacyjne (np. publikacje, ulotki)				
8 terapie i mediacje				
9 debaty społeczne				
10 streetworking				
11 pikniki/festyny				
12 poradnictwo prawne				
13 poradnictwo psychologiczne				
14 poradnictwo rodzinne				
15 telefon zaufania				
16 inne, jakie?.				

12. W jakim stopniu poniżej przedstawione powody wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych przez Państwa instytucję w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu? Proszę ocenić na skali 1-5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nie wpłynęło”, a 5 „zdecydowanie wpłynęło”.

Powody		1	2	3	4	5
1	brak środków finansowych	1	2	3	4	5
2	braki kadrowe	1	2	3	4	5
3	brak potrzeby	1	2	3	4	5
4	brak instytucji otoczenia	1	2	3	4	5
5	brak współpracy z instytucjami otoczenia	1	2	3	4	5
6	brak odpowiedniej infrastruktury	1	2	3	4	5
7	brak zapisów dotyczących prowadzenia działań profilaktycznych w dokumentach strategicznych i programowych	1	2	3	4	5
8	złe doświadczenia, jakie?	1	2	3	4	5
9	inne, jakie?	1	2	3	4	5

6.2.3. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

13. Czy Państwa instytucja w 2013 r. realizowała działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych?

- tak
- nie (przejsć do pyt. 18)

14. Czy Państwa instytucja w 2013r. realizowała rządowe programy profilaktyki społecznej w zakresie przeciwdziałania bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych?

- tak
- nie
- Jakie? Proszę podać nazwę programów

15. Czy Państwa instytucja w 2013r. realizowała wojewódzkie programy profilaktyki społecznej w zakresie przeciwdziałania bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych?

- tak
- nie
- Jakie? Proszę podać nazwę programów

16. Czy Państwa instytucja w 2013r. realizowała gminne/powiatowe programy profilaktyki społecznej w zakresie przeciwdziałania bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych?

- tak
- nie
- Jakie? Proszę podać nazwę programów

17. Jakie działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych Państwa instytucja zrealizowała w 2013 r.? Proszę zaznaczyć wszystkie realizowane i określić z jakich źródeł były one finansowane. Po uzupełnieniu pytania przejdź do pytania nr 19.

Działania w zakresie przeciwdziałaniu ubóstwu realizowane w roku 2013	1. Środki budżetu państwa	2. Środki europejskie, w tym EFS	3. Środki własne	4. Inne źródło finansowania
1 kampania społeczna				
2 animacje środowiskowe				
3 praca socjalna				
4 asystent rodziny				
5 stypendia dla uczniów				
6 działania edukacyjne (np. szkolenia, warsztaty)				
7 działania informacyjne (np. publikacje, ulotki)				
8 terapie i mediacje				
9 debaty społeczne				
10 streetworking				
11 pikniki/festyny				
12 poradnictwo prawne				
13 poradnictwo psychologiczne				
14 poradnictwo rodzinne				
15 telefon zaufania				
16 inne, jakie?.				

18. W jakim stopniu poniżej przedstawione powody wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych przez Państwa instytucję w zakresie przeciwdziałania bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych? Proszę ocenić na skali 1-5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nie wpłynęło”, a 5 „zdecydowanie wpłynęło”.

Powody		1	2	3	4	5
1	brak środków finansowych	1	2	3	4	5
2	braki kadrowe	1	2	3	4	5
3	brak potrzeby	1	2	3	4	5
4	brak instytucji otoczenia	1	2	3	4	5
5	brak współpracy z instytucjami otoczenia	1	2	3	4	5
6	brak odpowiedniej infrastruktury	1	2	3	4	5
7	brak zapisów dotyczących prowadzenia działań profilaktycznych w dokumentach strategicznych i programowych	1	2	3	4	5
8	złe doświadczenia, jakie?	1	2	3	4	5
9	inne, jakie?	1	2	3	4	5

6.2.4. Przemoc w rodzinie

19. Czy Państwa instytucja w 2013 r. realizowała działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?

- tak
- nie (przejdź do pyt. 24)

20. Czy Państwa instytucja w 2013r. realizowała rządowe programy profilaktyki społecznej w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?

- tak
- nie
- Jakie? Proszę podać nazwę programów

21. Czy Państwa instytucja w 2013r. realizowała wojewódzkie programy profilaktyki społecznej w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?

- a) tak
- b) nie
- Jakie? Proszę podać nazwę programów

22. Czy Państwa instytucja w 2013r. realizowała gminne/powiatowe programy profilaktyki społecznej w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?

- tak
- nie
- Jakie? Proszę podać nazwę programów

23. Jakie działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie Państwa instytucja zrealizowała w 2013 r.? Proszę zaznaczyć wszystkie realizowane i określić z jakich źródeł były one finansowane. Po uzupełnieniu pytania przejdź do pytania nr 25.

Działania w zakresie przeciwdziałaniu ubóstwu realizowane w roku 2013	1. Środki budżetu państwa	2. Środki europejskie, w tym EFS	3. Środki własne	4. Inne źródło finansowania
1	kampania społeczna			
2	animacje środowiskowe			
3	praca socjalna			
4	asystent rodziny			
5	stypendia dla uczniów			
6	działania edukacyjne (np. szkolenia, warsztaty)			
7	działania informacyjne (np. publikacje, ulotki)			
8	terapię i mediacje			
9	debaty społeczne			
10	streetworking			
11	pikniki/festyny			
12	poradnictwo prawne			
13	poradnictwo psychologiczne			
14	poradnictwo rodzinne			
15	telefon zaufania			
16	inne, jakie?.			

24. W jakim stopniu poniżej przedstawione powody wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych przez Państwa instytucję w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie? Proszę ocenić na skali 1-5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nie wpłynęło”, a 5 „zdecydowanie wpłynęło”.

Powody		1	2	3	4	5
1	brak środków finansowych	1	2	3	4	5
2	braki kadrowe	1	2	3	4	5
3	brak potrzeby	1	2	3	4	5
4	brak instytucji otoczenia	1	2	3	4	5
5	brak współpracy z instytucjami otoczenia	1	2	3	4	5
6	brak odpowiedniej infrastruktury	1	2	3	4	5
7	brak zapisów dotyczących prowadzenia działań profilaktycznych w dokumentach strategicznych i programowych	1	2	3	4	5
8	złe doświadczenia, jakie?	1	2	3	4	5
9	inne, jakie?	1	2	3	4	5

6.2.5. Bezdomność

25. Czy Państwa instytucja w 2013 r. realizowała działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania bezdomności?

- tak
- nie (przejsć do pyt. 30)

26. Czy Państwa instytucja w 2013r. realizowała rządowe programy profilaktyki społecznej w zakresie przeciwdziałania bezdomności?

- tak
- nie
- Jakie? Proszę podać nazwę programów

27. Czy Państwa instytucja w 2013r. realizowała wojewódzkie programy profilaktyki społecznej w zakresie przeciwdziałania bezdomności?

- tak
- nie
- Jakie? Proszę podać nazwę programów

28. Czy Państwa instytucja w 2013r. realizowała gminne/powiatowe programy profilaktyki społecznej w zakresie przeciwdziałania bezdomności?

- tak
- nie
- Jakie? Proszę podać nazwę programów

29. Jakie działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania bezdomności Państwa instytucja zrealizowała w 2013 r.? Proszę zaznaczyć wszystkie realizowane i określić z jakich źródeł były one finansowane. Po uzupełnieniu pytania przejdź do pytania nr 31.

Działania w zakresie przeciwdziałaniu ubóstwu realizowane w roku 2013	1. Środki budżetu państwa	2. Środki europejskie, w tym EFS	3. Środki własne	4. Inne źródło finansowania
1 kampania społeczna				
2 animacje środowiskowe				
3 praca socjalna				
4 asystent rodziny				
5 stypendia dla uczniów				
6 działania edukacyjne (np. szkolenia, warsztaty)				
7 działania informacyjne (np. publikacje, ulotki)				
8 terapie i mediacje				
9 debaty społeczne				
10 streetworking				
11 pikniki/festyny				
12 poradnictwo prawne				
13 poradnictwo psychologiczne				
14 poradnictwo rodzinne				
15 telefon zaufania				
16 inne, jakie?.				

30. W jakim stopniu poniżej przedstawione powody wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych przez Państwa instytucję w zakresie przeciwdziałania bezdomności? Proszę ocenić na skali 1-5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nie wpłynęło”, a 5 „zdecydowanie wpłynęło”.

Powody		1	2	3	4	5
1	brak środków finansowych	1	2	3	4	5
2	braki kadrowe	1	2	3	4	5
3	brak potrzeby	1	2	3	4	5
4	brak instytucji otoczenia	1	2	3	4	5
5	brak współpracy z instytucjami otoczenia	1	2	3	4	5
6	brak odpowiedniej infrastruktury	1	2	3	4	5
7	brak zapisów dotyczących prowadzenia działań profilaktycznych w dokumentach strategicznych i programowych	1	2	3	4	5
8	złe doświadczenia, jakie?	1	2	3	4	5
9	inne, jakie?	1	2	3	4	5

31. W jakim stopniu poniżej przedstawione powody utrudniały realizację wszystkich działań profilaktycznych przez Państwa instytucję w roku 2013? Proszę ocenić na skali 1-5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nie utrudniały”, a 5 „zdecydowanie utrudniały”.

Powody		1	2	3	4	5
1	brak środków finansowych	1	2	3	4	5
2	braki kadrowe	1	2	3	4	5
3	brak potrzeby	1	2	3	4	5
4	brak instytucji otoczenia	1	2	3	4	5
5	brak współpracy z instytucjami otoczenia	1	2	3	4	5
6	brak odpowiedniej infrastruktury	1	2	3	4	5
7	brak zapisów dotyczących prowadzenia działań profilaktycznych w dokumentach strategicznych i programowych	1	2	3	4	5
8	złe doświadczenia, jakie?	1	2	3	4	5
9	inne, jakie?	1	2	3	4	5

32. W jakim stopniu poniżej przedstawione powody ułatwiały realizację wszystkich działań profilaktycznych przez Państwa instytucję w roku 2013? Proszę ocenić na skali 1-5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nie ułatwiały”, a 5 „zdecydowanie ułatwiały”.

Powody		1	2	3	4	5
1	zabezpieczenie odpowiedniej wysokości środków finansowych w budżecie jednostki	1	2	3	4	5
2	możliwość pozyskania dodatkowych zewnętrznych środków finansowych	1	2	3	4	5
3	wyspecjalizowana kadra	1	2	3	4	5
4	dodatkowe zasoby kadrowe	1	2	3	4	5
5	współpraca z otoczeniem	1	2	3	4	5
6	odpowiednia infrastruktura (np. lokalowe, transportowe itp.)	1	2	3	4	5
7	dotychczasowe doświadczenia (Dobre praktyki)	1	2	3	4	5
8	inne, jakie?	1	2	3	4	5

METRYCZKA

1. Rodzaj instytucji:
 - a) OPS
 - b) MOPS/MOPR (miasta na prawach powiatu)
2. Rodzaj gminy:
 - a) wiejska
 - b) miejsko-wiejska
 - c) miejska

Osoba do kontaktu w sprawie ankiety

- Imię i nazwisko
- e-mail
- telefon

7. BIBLIOGRAFIA

1. Albański. L. Wybrane zagadnienia z patologii społecznej, Kolegium Karkonoskie - Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Jelenia Góra 2010.
2. Dyczewski L. Teoretyczna i praktyczna rola Kościoła katolickiego w walce z ubóstwem,[w:] Polska bieda. Kryteria. Ocena. Przeciwdziałanie, (red.) S. Golinowska, IPISS, Warszawa 1996
3. Górski S. Profilaktyka społeczna, "Oświata i Wychowanie" 1986, nr 40.
4. Klepacki B. Wybrane zagadnienia związane z metodologią badań naukowych, Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G, T. 96, Z. 2, 2009.
5. Łojko M. Pomoc społeczna wczoraj i dziś – Nowe wyzwania, stare problemy, http://www.ue.katowice.pl/uploads/media/19_M.Lojko_Pomoc_spooleczna_wczoraj_i_dzis.pdf.
6. <http://bazy.ngo.pl/>
7. <http://stat.gov.pl/bdl/>
8. Instytut Rozwoju Służb Społecznych, O polityce w pomocy społecznej, Polityka Społeczna nr 9/2010.
9. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Założenie do zmian ustawy o pomocy społecznej, http://federacja-ngo.pl/upload/file/Zalozenia_zmian_ustawy_MPiPS.

8. SPIS TABEL I WYKRESÓW

8.1. TABELE

Tabela 1. Struktura respondentów- jednostek biorące aktywny udział w badaniu	9
Tabela 2. Powody, które w opinii jednostek wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania ubóstwu.	16
Tabela 3. Powody, które w opinii jednostek wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu.	20
Tabela 4. Powody, które w opinii jednostek wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych w zakresie bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.	24
Tabela 5. Powody, które w opinii jednostek wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych w zakresie przemocy w rodzinie.	28
Tabela 6. Powody, które w opinii jednostek wpłynęły na brak realizacji działań profilaktycznych w zakresie bezdomności.	31
Tabela 7. Czynniki, które w opinii jednostek utrudniały realizację wszystkich działań profilaktycznych.	32
Tabela 8. Czynniki, które w opinii jednostek ułatwiały realizację wszystkich działań profilaktycznych.	32

8.2. WYKRESY

Wykres 1. Liczba gminnych programów profilaktycznych przeciwdziałających ubóstwu oraz skierowanych do gmin programów profilaktycznych z tego zakresu ze sfery rządowej i samorządowej (województwo, powiat).	12
Wykres 2. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania ubóstwu.	13
Wykres 3. Procentowy udział wskazanych źródeł finansowania w poszczególnych działaniach profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania ubóstwu.	14
Wykres 4. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania ubóstwu we wskazanych źródłach finansowania.	15
Wykres 5. Liczba gminnych programów profilaktycznych przeciwdziałających długotrwałemu bezrobociu oraz skierowanych do gmin programów profilaktycznych z tego zakresu ze sfery rządowej i samorządowej (województwo, powiat).	16
Wykres 6. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu.	17
Wykres 7. Procentowy udział wskazanych źródeł finansowania w poszczególnych działaniach profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu.	18
Wykres 8. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu we wskazanych źródłach finansowania.	19
Wykres 9. Liczba gminnych programów profilaktycznych przeciwdziałających bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz skierowanych do gmin programów profilaktycznych z tego zakresu ze sfery rządowej i samorządowej (województwo, powiat).	20
Wykres 10. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.	21
Wykres 11. Procentowy udział wskazanych źródeł finansowania w poszczególnych działaniach profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.	22
Wykres 12. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych we wskazanych źródłach finansowania.	23
Wykres 13. Liczba gminnych programów profilaktycznych przeciwdziałających przemocy w rodzinie oraz skierowanych do gmin programów profilaktycznych z tego zakresu ze sfery rządowej i samorządowej (województwo, powiat).	24
Wykres 14. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	25
Wykres 15. Procentowy udział wskazanych źródeł finansowania w poszczególnych działaniach profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	26
Wykres 16. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie we wskazanych źródłach finansowania.	27

Wykres 17. Liczba gminnych programów profilaktycznych przeciwdziałających bezdomności oraz skierowanych do gmin programów profilaktycznych z tego zakresu ze sfery rządowej i samorządowej (województwo, powiat).	28
Wykres 18. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania bezdomności.	29
Wykres 19. Procentowy udział wskazanych źródeł finansowania w poszczególnych działaniach profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania bezdomności.	30
Wykres 20. Procentowy udział poszczególnych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania bezdomności we wskazanych źródłach finansowania.	31